

Taktisen tutkijan työturvallisuusriskit

Huoneentaulu taktisen tutkijan työturvallisuudesta poliisilaitosten tiloissa tapahtuvissa asiakaskohtaamisissa

Juho Mielonen & Sampsa Pietilä

10/2019

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Tutkinto
Juho Mielonen ja Sampsa Pietilä	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Taktisen tutkijan työturvallisuusriskit – Huoneentaulu taktisen tutkijan työturvallisuudesta poliisilaitosten tiloissa tapahtuvissa asiakaskohtaamisissa	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Yliopettaja Pekka Björk	Toiminnallinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä opinnäytetyö käsittelee taktisen tutkijan työturvallisuutta poliisilaitoksen tiloissa tapahtuvissa asiakaskohtaamisissa. Tavoitteena oli muodostaa työturvallisuuteen liittyvä huoneentaulu (liite 2), joka auttaisi tutkintatoimessa työskenteleviä ottamaan huomioon päivittäisessä tutkintatyössä asiakkaisiin liittyvät työturvallisuusasiat.</p> <p>Työssä haastateltiin kolmea kokenutta poliisimiestä. Haastatteluiden ja teoriaosaan kerätyn aineiston pohjalta muodostettiin huoneentaulu, jossa pyritään kiteyttämään muistilistanomaisesti olennaiset työturvallisuuteen liittyvät asiat. Huoneentaulun ensisijaisena kohderyhmänä ovat kaikki taktisen tutkijan työtä tekevät. Huoneentaulun toivotaan nostavan poliisin tutkintatoimen turvallisuuskulttuurin tasoa.</p> <p>Huoneentaulussa on hyödynnetty työssä ilmi käyviä taktisen tutkijan työturvallisuutta tukevia työvälaineitä, kuten riskiarvion tekemistä sekä esimerkiksi poliisilain mahdollistamat turvatarkastukset henkilöille, jotka saapuvat poliisilaitosten tiloihin.</p> <p>Työn tuloksena havaittiin myös, että eri hierarkian tasoilla suhtaudutaan varsin eri tavoilla tutkijan työturvallisuuteen ja siihen, kuinka sitä pitäisi ohjata. Poliisiammattikorkeakoulun Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmassa taktisen tutkijan työturvallisuutta ei erikseen käsitellä. Työn tulosten myötä on perusteltua esittää, että asia otettaisiin osaksi tutkinnon Esitutkinta -kokonaisuutta, esimerkiksi kuulustelut-opintojakson alle.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
46 + 2 liitesivua	10/2019
Avainsanat työturvallisuus, taktinen tutkija, tutkintatoimi, rikostutkija, turvallisuuskulttuuri	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
1.1. Opinnäytetyön tausta ja aiempi tutkimus	3
1.2. Työn tavoitteet ja tarkoitus	4
1.3. Työsuunnitelma	5
1.4. Toiminnallinen opinnäyte	6
1.5. Lähtötilanteen SWOT-analyysi	7
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
2.1. Käsitteiden määrittely.....	8
2.1.1 Työturvallisuus.....	8
2.1.2. Kuulustelu.....	10
2.1.3. Taktinen tutkija.....	10
2.1.4. Kiinniotettu henkilö ja säilytystilat	11
2.2. Säädöspohja.....	13
2.2.1. Työturvallisuuslaki	13
2.2.2. Poliisilaki.....	15
2.2.3. Työterveydenhuoltolaki	16
2.2.4. Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta	17
2.2.5. Poliisihallituksen ohjeet ja kirjeet sekä paikalliset ohjeistukset	17
3. TUTKIJAN TYÖTURVALLISUUS	18
3.1. Poliisiin kohdistuva väkivalta	18
3.2. Turvallisuuskulttuuri	19
3.3. Tutkijan työturvallisuus Poliisi (AMK) -koulutuksessa	20
3.4. Riskiarviointi, ja sen tekeminen.....	20
4. TUTKIMUSPROSESSI.....	22
4.1. Metodologiset valinnat	22

	2
4.2. Asiantuntijoiden teemahaastattelut.....	23
4.3. Aineiston analyysi	24
5. TUOTOS: HUONEENTAULU.....	36
5.1 Huoneentaulun muodostaminen ja rakenne	36
5.2. Saatu palaute ja yhteenveto.....	38
6. YHTEENVETO JA POHDINTAA	38
6.1. Johtopäätökset ja yhteenveto	38
6.2. Jatkotutkimuskohteita	40
6.3. Pohdintaa	41
LÄHTEET	45
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Opinnäytetyön tausta ja aiempi tutkimus

Saimme idean työturvallisuusaiheiseen opinnäytetyöhön ollessamme työharjoittelussa Helsingin poliisilaitoksen tutkintatoimessa, päivittäisrikostutkinnassa. Tuntui siltä, että koulussa ja työpaikallakin painotettiin työturvallisuusasioita lähinnä valvonta- ja hälytyssektorilla. Kuitenkin myös tutkintatoimessa työskentelevän poliisin arkeen kuuluu huomattava määrä asiakaskohtauksia, jotka tapahtuvat asiakkaan tahdosta ja mahdollisesta vastustuksesta huolimatta.

Eräänlaisena lähtölaukauksena idealle toimi myös Iltalehden uutinen vuodelta 2016, jossa kerrotaan Helsingin poliisilaitoksen konstaapelin joutuneen hengenvaaraan kuulusteltavan hakattua tätä pöydän jalalla. Kuulustelua suorittava poliisi ei saanut apua 15 minuuttiin, koska ei pystynyt painamaan hälytysnappia. Poliisi ja kuulusteltava vanki eivät tunteneet toisiaan, eikä kuulustelun aihe (moottorikulkuneuvon käyttövarkaus) ollut erityisen raflaava. (Kunnas 2016.)

Rikostutkinnassa työskentely on melkoisen sisätyöpainotteista. Työympäristöä määrittävät mm. tutkijan oma työpiste, sekä mahdollisesti poliisilaitoksesta riippuen erilaiset erikseen kuulusteluille tarkoitettut tilat. Usein asiakas haetaan joko jonkinlaisesta aulatilasta, tai sitten kiinniotetun henkilön säilytystilasta. Asiakaskohtauksista ylivoimaisesti suurin osa sujuu rauhallisesti ja ongelmitta. Nämä seikat saattavat oletuksemme mukaan aiheuttaa eräänlaista “valheellista turvallisuudentuntua”. Tällöin on mielestämme riski, ettei tutkintatyötä tekevä ole varautunut yllättävän ja uhkaavan tilanteen koittaessa. Asiakkaan mielentilaa ei voi tietää varmuudella ennen asiakaskohtauksia, ja silloinkin aggressiivisuus saattaa purkautua aivan yhtäkkiä. Juuri näihin yhtäkkisiin purkautumisiin tulee varautua joko rakenteellisin ratkaisuin, tai vähintäänkin riskin olemassaolon tiedostaen.

Poliisialan työturvallisuutta käsitteleviä opinnäytteitä ja muita tutkimuksia on tehty jo pelkästään Poliisiammattikorkeakoulussa useita. Näistä suurempi osa liittyy poliisin valvonta- ja hälytystoimintaan.

Niklas Santasen (2016) opinnäytteessä “Kuulustelutilojen työturvallisuus tutkijan näkökulmasta - Fokuksessa Rauman poliisiasema” Santanen oli kysellyt vastaajiltaan mm. “Suoritetaanko kuulusteluun saapuville henkilöille turvatarkastus”, johon kaikki vastaajat

olivat vastanneet joko “ei”, tai “pääosin ei”. Santanen oli pyytänyt vastaajia myös arvioimaan, missä heidän mielestään on eniten kehitettävää kuulustelujen turvallisuuden suhteen. Kaksi selkeästi eniten vastattua vaihtoehtoa olivat koulutus ja asenteet (Santanen 2016, 35-36). Tulos antaa ymmärtää, että turvallisuuskulttuurissa olisi vielä kehitettävää.

Otto Lahtisen (2017) opinnäytteessä “Kuulustelun työturvallisuus - Näkökulmia Oulun poliisilaitokselta” haastateltiin kolmea rikostutkijaa, joiden virkaiät erosivat toisistaan huomattavasti. Kaikki olivat samaa mieltä siitä, että työturvallisuuteen ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota. (Lahtinen 2017, 29.)

Myös Tomi Varis (2017) on tutkinut Poliisin tutkinnassa kohtaamaa väkivaltaa ja sen uhkaa. Variksen kyselytutkimukseen vastanneista Sisä-Suomen poliisilaitoksen perustutkinnassa työskennelleistä 31% oli edellisen vuoden aikana kokenut työssään väkivaltaa tai sen uhkaa. Varis kysyi kohderyhmältään myös voimankäyttövälineiden kantamisesta työtehtävissä, mutta työ ei erottele välineiden käyttöä tehtäväkohtaisesti. Siitä ei siis pysty päättelemään, kantavatko tutkintatyötä tekevät voimankäyttövälineitä eri tavoin poliisilaitoksen sisällä tai ulkopuolella tapahtuvilla tehtävillä. (Varis 2017, 19-21.)

Jotta emme vain toisintaisi edellä mainittujen opinnäytteiden sisältöä, teemme tästä opinnäytteestä toiminnallisen. Näissä edellä mainituista töistä käy ilmi, että poliisin tutkintatoimessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota työturvallisuusasioihin, ja että työturvallisuuskulttuurissa lienee parantamisen varaa. Variksen työssä haastatelluista vajaa kolmannes vastaajista oli kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa, joten kyseessä on varsin yleinen ilmiö. Aihe on siis tärkeä ja ajankohtainen poliisilaitosten toiminnassa. Tästä syystä pyrimme tämän opinnäytteen avulla tuottamaan produktin, jolla olisi positiivinen vaikutus turvallisuuskulttuuriin poliisilaitoksilla. Turvallisuuskulttuurin parantaminen ei sinänsä vaadi mitään uutta merkittävää uhkakuvaa tai uusia riskitekijöitä. Turvallisuusviranomaisen on tärkeä huolehtia omasta ja työntekijöidensä (myös siviiliviroissa olevien) turvallisuudesta, ja tästä syystä tiedostaa turvallisuuskulttuurin taso ja kehityskohteet.

1.2. Työn tavoitteet ja tarkoitus

Työn tavoitteena on luoda produkti, huoneentaulu, jossa kuvataan oleellimmat taktisen tutkijan työturvallisuuteen vaikuttavat seikat asiakaskohtaamisessa poliisilaitosten tiloissa. Tavoitteena on myös tuoda työturvallisuusasioiden huomioiminen vahvemmin osaksi

tutkintatyötä tekevän poliisimiehen arkeen. Huoneentaulun myötä tutkijat kiinnittäisivät mahdollisesti enemmän huomiota työturvallisuuteen ja siihen liittyviin riskeihin.

Alkuperäinen ideamme oli käsitellä tutkijan työturvallisuutta yleisesti, käsittäen myös poliisilaitoksen ulkopuolella liikkumisen, kotietsinnät yms. Jo pelkästään kotietsintöjen työturvallisuudesta saisi varmasti oman opinnäytteensä, ja siksi päätimmekin rajata aiheemme ennen kaikkea poliisilaitoksen sisäpuolella tapahtuviin asiakaskontakteihin.

Pyrkimyksenämme on huoneentaulua varten selvittää olennaisimmat tutkintatyöhön liittyvät työturvallisuusriskit, sekä tiivistää nämä ja keinot niihin varautumiseen helposti ymmärrettävään muotoon. Näin muodostuu tutkintatyötä tekevälle työturvallisuuden huoneentaulu, jota vilkaisemalla olisi helppo palauttaa mieleen perusasiat ennen asiakaskontaktia.

1.3. Työsuunnitelma

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää taktisen tutkijan työturvallisuutta laatimalla kokemuspohjaan perustuva riskitekijöiden kartoitus. Saaduista tuloksista kehitetään työn produkti, tässä tapauksessa huoneentaulu, johon on kirjattu huomioon otettavia työturvallisuusseikkoja. Huoneentaulun laatiminen tapahtuu kirjallisten lähteiden (pääasiassa aikaisemmat opinnäytteet, sekä lait ja asetukset), sekä asiantuntijahaastatteluiden pohjalta.

Huoneentaulusta on tarkoitus tehdä kaikkiin poliisilaitoksiin soveltuva, tarpeeksi yläkäsitetasolla toimiva, sekä helppolukuinen A4-kokoinen paperi. Huoneentaulun tarkoitus ei siis ole tarkoitus kertoa yksityiskohtaisesti askel askeleelta toimintatapoja jokaiseen mahdolliseen tilanteeseen. Sellainen työ ei voisi muutenkaan olla enää julkinen, sillä siinä mentäisiin poliisiin taktisiin menetelmiin. Taktinen tutkija päättää itse, kuinka huomioi huoneentaulussa mainittavat asiat ja yleisesti työturvallisuusasiat työssään. Huoneentaulu toimisi siis muistilistana huomioon otettavista potentiaalisista riskeistä ja vaaran paikoista. Tarkoituksena on saada työntekijä itse pohtimaan mahdollisia riskejä, ja varautumaan näihin riskeihin ennen niitten mahdollista toteutumista teoiksi.

Haastattelemme kolmea asiantuntijaa, jotka ovat joko kokeneita tutkintatyössä, tai työturvallisuusseikkojen parissa työskenteleviä. Vertailemme näiden asiantuntijoiden näkemyksiä aikaisempaan tutkimukseen ja tarvittaessa lakiin.

Huoneentaulu pyrkii vastaamaan kysymykseen: ”Mitä työturvallisuusasioita jokaisen taktisen tutkijan tulisi tiedostaa poliisilaitoksen tiloissa tapahtuvissa asiakaskohtaamisissa?”. Huoneentaulusta laaditaan luonnosversio, joka lähetetään kommenttikierrokselle. Kommenttikierros käsittää sisällön osalta haastattelemamme asiantuntijat, sekä ulkoasun ja luettavuuden osalta muita Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoita. Halusimme muita opiskelijoita kommenttikierrokselle mukaan, sillä huoneentaulun suurimpia kohdeyleisöjä lienevät nimenomaan opiskelijat, harjoittelijat, ja hiljattain valmistuneet. Kommenttikierroksen jälkeen huoneentauluun tehdään tarvittavat muutokset ja lisäykset.

1.4. Toiminnallinen opinnäyte

Tutkimukselliselle opinnäytetyölle on erinäisiä vaihtoehtoja ja yksi niistä on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ohjeistaa ja opastaa käytännön toimintaa, toiminnan järjestämistä tai järjeistää toimintaa ammatillisessa kentässä. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohjeistus, ohje tai opastus kuten perehdyttämisoas. Ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä on tärkeä yhdistyä käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkka & Airaksinen 2004, 9.)

Ammattikorkeakoulussa annetun koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija voi valmistuttuaan toimia alansa asiantuntijatehtävissä, sekä tietää ja taitaa siihen liittyvät tutkimuksen ja kehittämisen perusteet. (Vilkka & Airaksinen 2004, 10.)

Toiminnallinen opinnäytetyö pohjautuu yleensä työelämästä lähtöisin olevista tarpeista. Työelämän tarpeista tulevan opinnäytetyön tarkoituksena on tukea työn tekijän, kuin myös työyhteisön ammatillista osaamista. Hyvän opinnäytetyön aiheen ominaisuus on, että aihe auttaa, kehittää ja tukee osaamista myöhemmin työelämässä. (Vilkka & Airaksinen 2004, 16.)

Valitsimme opinnäytetyömme toteutustavaksi toiminnallisen opinnäytetyön, koska halusimme luoda yksinkertaisen ”huoneentaulun”, mitä jokainen tutkintatoimessa työskentelevä poliisi voi hyödyntää valmistautuessaan asiakaskohtaamiseen ja näin ollen parantaa työturvallisuuskulttuuria poliisilaitoksissa, eli omaa, sekä muun työyhteisön työturvallisuutta. Opinnäytetyömme kohderyhmänä toimii siis taktista tutkijantyötä tekevät poliisit, sekä poliisiammattikorkeakoulun oppilaat.

Toiminnallinen opinnäytetyömme koostuu kirjallisesta osiosta ja siihen pohjautuvasta tuotteesta, eli huoneentaulusta, jonka tavoitteena on saada rikostutkijat kiinnittämään enemmän huomiota työturvallisuuteen ja niihin liittyviin riskeihin.

1.5. Lähtötilanteen SWOT-analyysi

Lähtötilannettamme analysoimme SWOT- analyysityökalun avulla. Kumpikaan meistä ei ole tehnyt opinnäytetyötä aikaisemmin ja näin ollen kokemuksemme tämänlaisesta työstä on vähäinen. Työtämme vaikeuttaa myös omalta osaltaan se, että asumme molemmat eri kaupungeissa. Työmme vahvuutena näemme työhöme liittyvien julkisten lähteiden runsauden. Työturvallisuutta on säädetty laajalti eri lakien avulla. Vahvuutena myös näemme oman jo saadun kokemuksen tutkijantyöstä, sekä asiantuntijahaastattelut. Mahdollisuutena tästä työstä on luoda hyvä ja käytännöllinen työkalu parantamaan tutkijantyötä tekevien poliisien työturvallisuutta poliisilaitoksille ympäri Suomea, sekä myös poliisiammattikorkeakoululle opetuskäyttöön.

Suurimmat heikkoudet ja uhkat liittyvät nimenomaan meidän molempien kokemattomuuteen toisaalta poliisialalla, sekä toisaalta tutkimuksen ja opinnäytteiden saralla. Asumme eri paikkakunnilla ja arkemme kulkee varsin erilaisin aikatauluin. On vaarana, että työmme joko jää niin yläkäsitetasolle, ettei siitä saa mitään konkreettisia toimenpiteitä irti. Toisaalta vastakkaisena uhkana on, että pyrimme mikromanageroimaan tutkintatyötä tekevien toimia tekemällä huoneentaulusta ja työstä aivan liian yksityiskohtiin menevän. Myös meidän vain Poliisi (AMK) -tutkinnon harjoittelujakson mittainen virkaikä voi aiheuttaa sen, että näkökulmat tutkijan työturvallisuusriskeihin ovat liian suppeat, emmekä osaa ottaa huomioon tässä työssä kaikkia olennaisia riskitekijöitä.

Lähtökohta-analyysi taktisen tutkijan työturvallisuutta käsittelevän opinnäytteen tekemiseen

<p style="text-align: center;">Vahvuudet (S)</p> <ul style="list-style-type: none"> *Aina ajankohtainen aihe *Julkiset lähteet, lait ja ohjeet *Tekijöiden tutkintatoimesta saatu kokemus *Tarkkaan rajattu aihe *Asiantuntijahaastattelut 	<p style="text-align: center;">Heikkoudet (W)</p> <ul style="list-style-type: none"> *Molemmat tekijät kokemattomia opinnäytteen / muun tutkielman tekijöitä *Tekijöillä erilaiset elämäntilanteet, paikkakunnat ja perhe-elämä
<p style="text-align: center;">Mahdollisuudet (O)</p> <ul style="list-style-type: none"> *Tuotos parantaa työturvallisuutta *Tuotos toimii hyvänä työvälineenä harjoitteluun lähteille opiskelijoille ja muille tutkintatyötä tekeville *Tuotos tuo työturvallisuusasioiden aktiivisen tiedostamisen lähemmäksi tutkintatoimen työntekijän jokapäiväistä arkea, parantaen työturvallisuuskulttuuria. 	<p style="text-align: center;">Uhat (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> *Työ ja tuotos jäävät liian yläkäsitetasolle, eikä oikeasti vaikuta kenenkään elämään *Työ ja tuotos ovat liian monimutkaisia tai yksityiskohtaisia, jotta se vaikuttaisi kenenkään elämään. *Tekijöillä liian suppea näkökulma, eivätkä osaa nähdä tai ottaa huomioon mahdollisia riskejä.

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. Käsitteiden määrittely

2.1.1 Työturvallisuus

Työnantajan velvoitetta huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydessä työssä määritellään mm. työturvallisuuslaissa (23.8.2002/738) seuraavasti:

”Työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa

työnantajan on otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat.” (Työturvallisuuslaki 8§)

Työturvallisuus tarkoittaa sitä, että työpaikan työntekijöiden fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset työolosuhteet ovat hoidettu ja kunnossa. Jotta työturvallisuus olisi kunnossa, on oltava tietoinen työpaikan työtavoista, toimintatavoista, työn vaatimuksista ja työolosuhteista ja niihin liittyvistä erilaisista vaara- ja haittatekijöistä. Kun ennakoidaan mahdolliset vaaratilanteet ja työkykyä haittaavat tekijät, pystytään ennalta estämään työntekijän turvallisuutta vaarantavia tilanteita. Työturvallisuudella on tärkeä rooli työpaikan päivittäisen toiminnan turvaamisessa ja se on myös tärkeä osa johtamisjärjestelmää. Työturvallisuudella tavoitellaan tilaa työpaikalla ja työyhteisössä, missä on pystytty ennalta huomioimaan ja estämään työntekijöiden turvallisuutta uhkaavat tekijät ja tilanteet. (Työturvallisuuskeskus, 2019)

Toisin sanoen työturvallisuus on työnantajan vastuulla, ja käytännön tasolla työnantajaa edustavat esimiehet vastaavat käytännön toimista.

”Työnantajan on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan noudatettava seuraavia periaatteita:

- 1) vaara- ja haittatekijöiden syntyminen estetään;
- 2) vaara- ja haittatekijät poistetaan tai, jos tämä ei ole mahdollista, ne korvataan vähemmän vaarallisilla tai vähemmän haitallisilla;
- 3) yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä;
ja
- 4) tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen otetaan huomioon.” (Työturvallisuuslaki 8§)

Työturvallisuus ja työnsuojelu ovat sidoksissa toisiinsa, eikä niitä voi erottaa toisistaan. Työnsuojelun tarkoituksena on kehittää työympäristöä siten, että siinä otetaan ennalta estävästi huomioon työntekijöiden työnsuojelutarpeet huomioon joka päiväisessä toiminnassa. Työntekijän on hyvä tietää ketkä toimivat työpaikan työsuojelun yhteistoimintahenkilöinä, työsuojelupäällikkönä, -valtuutettuina, sekä asiamiehinä ja

toimikuntien jäseninä. Edellä mainitut osallistuvat asiantuntijoina työpaikkansa työturvallisuusasioiden käsittelyyn.

2.1.2. Kuulustelu

Kuulustelu on yksi poliisin suorittamaan esitutkintaan kuuluva toimenpide, missä selvitetään jonkin tapahtuman kulkua rikosoikeudellisen vastuun selvittämiseksi. Kuulustelussa voi poliisin kuultavana olla joko itseään edustava luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, eli vaikka jotain yritystä edustava luonnollinen henkilö.

Henkilöä voidaan kuulustella asianomistajana, rikoksesta epäiltyinä tai todistajana. Asianosaisella on aina oikeus avustajaan. Kuulustelussa avustajan lisäksi läsnä voi olla myös kuulustelutodistaja, sosiaalityöntekijä tai tulkki. Ennen kuulustelua asianosaiselle on kerrottava tämän oikeudet ja velvollisuudet. Oikeudet ja velvollisuudet riippuvat kuulusteltavan asemasta esitutkinnassa. Suurimpina eroina ovat esimerkiksi todistajan asemassa olevan totuudessa pysymisvelvollisuus, kun taas rikoksesta epäillyllä sitä ei ole.

Kuulustelun suorittamisesta säädetään esitutkintalaissa. Toimenpiteenä kuulustelu on säännelty melko tarkoin. Esitutkintalaki säätelee tarkkaan muun muassa kuulusteltavan läsnäolosta, rajoituksista, kohtelusta ja kuulusteltavalle tehtävistä ilmoituksista. Myös lapsen ja vajaavaltaisen kuulustelemista on tarkoin säädelty. Kuulustelusta on aina tehtävä kirjallinen dokumentti ja yleisimmin kuulustelu dokumentoidaan kirjallisena. (Esitutkintalaki 22.7.2011/805, 7-luku)

2.1.3. Taktinen tutkija

Taktisen tutkijan (käytetään myös termiä rikostutkija) työ on yksi osa poliisintyön kokonaisuutta. Taktisen tutkijan työ alkaa, kun poliisille tehdään rikosilmoitus tai kenttätyötä tekevä poliisipartio tekee rikosilmoituksen hälytystehtävän jälkeen. Esitutkinnan käynnistyminen ei tapahdu automaattisesti, vaan asia käynnistää esitutkinnan, mikäli ”syytä epäillä” -kynnys täyttyy

Taktisen tutkijan työn tarkoituksena on rikosten tapahtumien ja tekijöiden selvittäminen. Rikoksen tutkinnan valmistuttua, rikostutkija kasaa esitutkintapöytäkirjan tutkinnan aikana

kerätystä ja selvitetystä aineistosta. Valmis esitutkintapöytäkirja liitteineen lähetetään tämän jälkeen syyttäjälle syyteharkintaa varten.

Taktisen tutkijan työ on suurimmilta osin repressiivistä, eli rikoksia selvitetään jälkikäteen rikoksen jo tapahduttua. Työ voi myös olla preventtiivistä, eli ennalta estävää, milloin rikosta ei ole vielä tapahtunut. Preventiivinen rikostutkintatyö puolestaan liittyy ennalta estävään, sekä rikostiedustelun ja -analyysiyksiköiden toimintaan. Se voi olla esimerkiksi poliisin tiedossa olevien ja tuntemien rikostentekijöiden valvominen. Keinoja tähän määrittellään mm. poliisilain (22.7.2011/872) salaisia tiedonhankintakeinoja määrittävässä 5-luvussa.

Rikostutkinnassa on lukuisia eri vaihtoehtoja ja yksiköitä, jotka tutkivat eri rikosnimikkeillä olevia rikoksia. Tutkintatavat riippuvat ja vaihtelevat myös tutkivan yksikön mukaan. Taktisentutkijantyö voi olla esimerkiksi päivittäisrikostutkintaa, missä tutkitaan niin sanottuja listarikoksia, kuten näpistyksiä ja varkauksia. Muita tutkintayksiköitä ovat esimerkiksi väkivaltarikokset, omaisuusrikokset, huumerikokset, petosrikokset ja seksuaalirikokset.

Taktisentutkijantyö voi olla erittäin monipuolista, eikä vaan pöydän ääressä istumista. Tutkivasta yksiköstä riippuen, taktisentutkijan kuuluu tehdä esimerkiksi kotietsintöjä, kuulusteluja, tarkkailua, tiedusteluja ja kiinniottoja.

2.1.4. Kiinniotettu henkilö ja säilytystilat

Kiinniottaminen on henkilön vapautteen kohdistuva pakkokeino, jota säätelee pakkokeinolaki. Pakkokeinolaissa säädetään poliisin kiinniotto-oikeudesta, ja sen lisäksi yleisestä kiinniotto-oikeudesta. Poliisille pakkokeinolaissa kuuluvassa kiinniotto-oikeudessa on säädetty niin, että poliisi voi rikoksen selvittämistä varten ottaa kiinni verekseltä tai pakenevasta tavatun rikoksesta epäilyn. Poliisimies voi myös ottaa kiinni pidätettäväksi tai vangittavaksi määrätyn rikoksesta epäillyn henkilön. Lisäksi lain edellytysten täytyessä poliisimies voi kiinniottaa ja noutaa rikosoikeudenkäynnin vastaajan. Kiinniottamisen syy on ilmoitettava viipymättä kiinni otetulle. (Pakkokeinolaki 22.7.2011/806, 2-luku, 1§)

Pakkokeinolaissa säädetään myös niistä edellytyksistä, joilla henkilö voidaan rikosepäilyn perusteella ottaa kiinni, pidättää tai vangita. Poliisilaissa puolestaan säädetään edellytyksistä, jotka antavat poliisille oikeuden ottaa henkilö kiinni itsensä suojaamiseksi, kotirauhan -ja

julkisrauhanpiiriin kuuluvien alueiden suojaamiseksi sekä rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi.

Vapautensa menettäneitä henkilöitä säilytetään yleensä poliisin säilytystiloissa. Rikoksesta epäillyt ovat poliisin suojissa ainakin vapauden menetyksen alkuvaiheessa, mutta jos henkilö esimerkiksi vangitaan, niin hänet yleensä siirretään vankilaan tutkintavankeuden ajaksi. Poliisilain perusteella kiinni otetut pääsääntöisesti koko vapauden menettämisen ajan poliisin säilytystiloissa. Myös ulkomaalaislain perusteella vapautensa menettäneet henkilöt voidaan tarvittaessa lyhytaikaisesti säilöä poliisin tiloissa.

Kiinniottamisesta tulee ilmoittaa pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, joka tehtävänä on päättää 24 tunnin kuluessa kiinniottamisesta, että onko poliisilla olemassa pidättämisen edellytykset kiinniotetuksi tullee henkilö vai on henkilö päästettävä vapaaksi. Lisäksi poliisin tekemää kiinniottoa rajoittaa se, että kiinnioton jatkuminen yli 12 tuntia edellyttää pidättämisen edellytysten olemassaoloa. Henkilön voi siis olla kiinniotettuna enintään olla 12 tuntia. (PKL 2:1§)

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta säätelee kiinniotettujen henkilöiden oleskelemista poliisin tiloissa ja säilytystilat itsessään hyväksyy poliisihallitus. Poliisin säilytystiloilla tarkoitetaan tiloja poliisilaitosten sisällä, missä kiinniotetut, pidätetyt tai vangitut henkilöt oleskelevat sen ajan, kun heidän vapautensa on riistetty.

“Poliisin säilytysuojissa pidetään päivittäin lukuisia joko pakkokeinolain tai poliisilain perusteella kiinniotettuja henkilöitä. Poliisin tulostietojärjestelmän mukaan vuonna 2008 pakkokeinolain perusteella kiinniotettuja oli 41 466 ja poliisilain perusteella kiinniotettuja 95 163.” (Eteläpää 2010)

Kun henkilö menettää vapautensa ja joutuu säilötyksi poliisin tiloihin, niin hänelle on kerrottava säilytyksen valvonnasta, turvallisuudesta ja seurannasta. Henkilölle on oikeus säilytyksen aikana terveydenhuoltoon ja ruokahuoltoon.

“Vapautensa menettäneiden käytössä tulee olla asianmukaiset majoitus- ja peseytymistilat. Säilytystiloja rakennettaessa ja korjattaessa varsinaiset majoitustilat on varustettava siten, että ne vastaavat yleisessä rakennuslainsäädännössä asuintiloille asetettuja vaatimuksia. Säilytystilan suljetuissa tiloissa, joissa säilytetään vapautensa menettäneitä, tulee olla hälytyslaite, jolla voidaan välittömästi saada yhteys henkilökuntaan. Vapautensa menettäneen on huolehdittava omasta puhtaudestaan ja sellinsä

siisteydestä.” (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 3:3§, 29.9.2006/841)

Rikostutkijan työssä kiinniotetut henkilöt näyttäytyvät kuulusteluun hakiessa ja takaisin säilytystilaan viedessä. Kiinniotetun ja poliisin tiloihin säilötyn henkilön kuulusteluihin hakee joko rikostutkija itse, tai toisen poliisimiehen tai vartijan kanssa, riippuen kuulusteluun vietävästä henkilöstä ja tämän odotettavissa olevasta käyttäytymisestä.

Kiinniotettujen henkilöiden liikuttelu poliisin tiloissa on yksi osa mietittäessä rikostutkijan työturvallisuutta. Matkalla säilytystilasta kuulusteluhuoneeseen voi olla esimerkiksi kulkemista portaikossa tai hississä. Tällöin rikostutkijan on osattava huomioida ja tiedostaa kuulusteltavan kanssa liikuttaessa niihin liittyvät työturvallisuusriskit.

2.2. Säädöspohja

2.2.1. Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslaki on tärkeä osa poliisin työturvallisuutta. Työnantajan, eli kunkin poliisilaitoksen on huolehdittava siitä, että poliisilaitoksella työskentelevillä poliiseilla olisi mahdollisimman turvallinen työympäristö. Vastuu työturvallisuudesta kuuluu työnantajalle, mutta myös työntekijälle. Tämä tarkoittaa sitä, että työntekijän on noudatettava ja toimittava työnantajan laatimien turvallisuusohjeiden mukaan.

“Lain tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden, jäljempänä terveys, haittoja.” (Työturvallisuuslaki 1:1§, 23.8.2002/738.)

Työturvallisuuslakia ja poliisityötä mietittäessä työturvallisuuteen liittyvät uhat ovat hyvin erilaisia kuin muilla aloilla. Mahdollisuus kohdata väkivaltaa ja terveyttä uhkaavia tilanteita ovat poliisille jokapäiväistä arkea.

Työnantajan tehtävänä on suunnitella, valita, mitoittaa ja toteuttaa työolosuhteita parantavat toimenpiteet siten, että vaara- ja haittatekijöiden syntyminen estetään ja olemassa olevat vaara- ja haittatekijät poistetaan. (Työturvallisuuslaki 2-luku, 23.8.2002/738.)

Poliisin työssä näiden vaara- ja haittatekijöiden poistaminen ei koskaan ole täysin mahdollista, mutta mahdollisiin uhkakuviin voidaan valmistautua ja työnantajalla on velvollisuus pitää huoli, että työpaikalla, eli tässä tapauksessa poliisilaitoksilla on tarvittavat ja asianmukaiset turvajärjestelyt ja turvallisuuslaitteet. Työturvallisuuslaki vaatii myös, että mahdollisissa väkivaltatilanteissa on työpaikalla tarvittavat taidot reagoida ja toimia näissä tilanteissa. Tällaisilla työpaikoilla, missä on olemassa väkivallan uhka, on oltava kirjalliset toimintaohjeet näitä tilanteita varten. Työnantajan tehtäviin kuuluu myös seurata työympäristöä ja turvallisuutta mahdollisten uhkien ennalta estämiseksi ja poistamiseksi. Toteuttaakseen tehtävänsä työnantaja laatii työnsuojelun toimintaohjelman ja -suunnitelman, jotka pitävät sisällään myös riskikartoituksen. Väkivallanuhan hallinta on osa työpaikan työturvallisuutta. Poliisilaitoksilla se on yksi olennaisimmista asioista. (Savonia-ammattikorkeakoulu, luettu 2019.)

Työturvallisuus kuuluu myös samalla tavalla niin työntekijälle, kuin työnantajallekin. Työntekijän on saamansa koulutuksen ja ammattitaitonsa avulla huolehdittava omasta ja työkavereidensa työturvallisuudesta. Työntekijän kuuluu perehtyä ja noudattaa annettuja ohjeita ja määräyksiä liittyen työturvallisuuteen. Työntekijän vastuulla on myös seurata ja huomioida mahdollisia työturvallisuuteen liittyviä riskitekijöitä, työturvallisuuden toteutumista sekä niissä mahdollisia puutteita. Jos työntekijä huomaa tällaisia epäkohtia työturvallisuudessa, on hän velvollinen ilmoittamaan siitä työnantajalleen. (Savonia-ammattikorkeakoulu, luettu 2019.)

Työturvallisuuslaissa myös säädetään työntekijän oikeudesta pidättäytyä vakavaa vaaraa työntekijän omalle tai muiden terveydelle aiheutuvasta työstä, mutta tätä säädöstä ei voi soveltaa poliisin työssä. Poliisin työ on perusluonteeltaan potentiaalisesti vaarallista, ja laki määrittelee nimenomaan poliisin tehtäviksi, eli toimintavelvollisuudeksi oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamisen, kansallisen turvallisuuden suojaamisen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen, sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen (Poliisilaki 1:1§, 22.7.2011/872). Poliisi tiedostaa työhönsä liittyvät riskit, vaikkakin niitä koitetaan minimoida esimerkiksi suojavälineiden, sekä koulutuksen ja sen mukana tuoman ammattitaidon avulla.

2.2.2. Poliisilaki

Poliisilaki on keskeisin poliisin tehtäviä ja poliisin toimivaltuuksia määrittelevä laki. Siinä ei suoraan määritellä työturvallisuusasioiden huomioimista poliisitehtävissä, mutta sen toimivaltapykälät tuovat joitain työvälineitä työturvallisuusasioihin poliisilaitosten tiloissa.

Poliisilain 3 luku käsittelee turvatarkastuksia poliisin tiloissa. “Poliisilaitoksissa ja muissa poliisin toimitiloissa voidaan järjestää turvatarkastuksia turvallisuudesta huolehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi ja omaisuuden suojelemiseksi. Turvatarkastuksesta päättää poliisiyksikön päällikkö. Turvatarkastuksessa voidaan tarkastaa poliisin toimitiloihin saapuvat ja siellä olevat henkilöt sekä heillä mukanaan olevat tavarat. Poliisiyksikön päällikkö päättää, missä laajuudessa turvatarkastus järjestetään. Turvatarkastuksen voi suorittaa poliisimies taikka muu poliisin palveluksessa oleva tai poliisin hyväksymä tähän tehtävään koulutettu henkilö (turvatarkastaja)” (Poliisilaki 3. luku 22.7.2011/872)

Tämä antaa poliisille oikeuden tarkistaa kaikki poliisin tiloihin saapuvat henkilöt ja heidän mukanaan kulkevat tavarat. Turvatarkastuksen voi myös tehdä poliisilaitoksella työskentelevä asianmukaisen koulutuksen saanut vartija. Näin tapahtuu esimerkiksi Helsingin poliisilaitoksella arkipäivisin.

Tällä on suoraan erittäin suuri merkitys taktisen tutkijan työtä tekevän poliisin työturvallisuuteen asiakaskohtamisissa poliisin tiloissa, sillä tällöin taktisen tutkijan työtä tekevä poliisimies voi keskittyä työhönsä ja käsillä olevaan asiaan asiakkaan kanssa tietäen, että asiakas ei kannu mukanaan vaarallisia esineitä tai aineita.

Poliisilain 2-luvun 12. pykälässä käsitellään myös poliisimiehen oikeutta turvallisuustarkastuksen tekemiseen. “Poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisenä taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.” (Poliisilaki 2:12§.) Poliisilain 2-luvun 12. Pykälää sovelletaan vain vapauteen kohdistuvan toimenpiteeseen liittyvissä tilanteissa, eikä täten sovellu kuulusteluun saapuvaan henkilöön.

On tärkeää ymmärtää turvallisuustarkastuksen ja turvatarkastuksen ero. Turvallisuustarkastuksen tekeminen on poliisimiehelle (eikä esim. vartijalle) kuuluva oikeus henkilön vapauteen kohdistuvissa tilanteissa ja turvatarkastuksen tekemisellä pidetään huoli poliisin toimitilojen turvallisuudesta, yleisestä järjestyksestä sekä omaisuuden suojelemisesta.

2.2.3. Työterveydenhuoltolaki

Työterveydenhuoltolaissa säädetään työnantajan velvollisuudesta järjestää työterveyshuolto sekä työterveyshuollon sisällöstä ja toteuttamisesta. Työterveyshuoltolaissa veloitetaan työnantajaa järjestämään työterveyshuolto. Työterveyshuoltolain tarkoituksena on edistää työnantajan, työntekijän ja työterveyshuollon kanssa sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä, työympäristön ja työn terveellisyttä sekä turvallisuutta. Lain tarkoituksena on myös edistää työntekijöiden työkykyä työuran eri vaiheissa. (Työterveyshuoltolaki 1§, 21.12.2001/1383.)

“Työnantajan on kustannuksellaan järjestettävä työterveyshuolto työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä työntekijöiden turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi.

Työterveyshuolto tulee järjestää ja toteuttaa siinä laajuudessa kuin työstä, työjärjestelyistä, henkilöstöstä, työpaikan olosuhteista ja niiden muutoksista johtuva tarve edellyttää, siten kuin tässä laissa säädetään.”
(Työterveyshuoltolaki 4§.)

Työterveydenhuoltolain suhteen ei ole nähtävillä suoraa yhteyttä liittyen tutkintatoimen työturvallisuusasioihin. Toisaalta hyvin järjestetty työterveydenhuolto ja sairauslomajärjestelyt vähentävät töihin tulemista puolikuntoisena, ja sitä kautta vähentää myös tapaturmien mahdollisuutta. Lisäksi voidaan ajatella hyvin järjestetyn työterveydenhuollon olevan olennainen osa mahdollisten tapaturmien jälkihoidossa. Tutkintatoimessa se voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että mahdollisen tapaturman jälkeen pääsee nopeasti ja joustavasti kesken työpäivän työterveydenhuoltoon. Myös sellaisissa tapauksissa, missä väkivalta jää ”vain” uhkaamisen tasolle, olisi hyvä tarjota työterveydenhuollon merkeissä apua näiden kokemusten purkamisessa, mikäli työntekijä kokee sellaiselle tarvetta.

2.2.4. Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta

Työsuojelunvalvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnan laissa määritellään työnantajaa valvovat viranomaiset. “Lain tarkoituksena on varmistaa työsuojelua koskevien säännösten noudattaminen sekä parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työsuojelun viranomaisvalvonnan sekä työnantajan ja työntekijöiden yhteistoiminnan avulla.” (Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta 1§, 20.01.2006/44)

Työsuojeluvalvontalain viidennessä luvussa määritellään tarkemmin työpaikan työsuojelutoimintaa. “Tässä luvussa säädetyin yhteistoiminnan tavoitteena on edistää työnantajan ja työntekijöiden välistä vuorovaikutusta ja tehdä mahdolliseksi työntekijöiden osallistuminen ja vaikuttaminen työpaikan turvallisuutta ja terveellisyttä koskevien asioiden käsittelyyn.” (Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta 22§.)

Työsuojeluyhteistoiminnassa määritellään myös lisäksi työsuojeluvaltuutetun tehtävät ja toimivaltuudet. Työsuojeluvaltuutetun tehtäviin kuuluu esimerkiksi edustaa työpaikan työntekijöitä liittyen heidän turvallisuuteen, terveyteen ja työkykyyn vaikuttavissa asioissa.

Työsuojeluvaltuutetun oikeuksiin kuuluu saada työnantajalta nähtäväkseen asiakirjat ja luettelot, jotka työnantajalla on oltava työsuojelua koskevien säännösten mukaan. Työsuojeluvaltuutetulla on myös oikeus nähdä työnantajan hallussa olevat työympäristön ja työyhteisön tilaan liittyvät työn turvallisuuteen ja terveellisyteen koskevat asiakirjat. (Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta 32§.)

Työsuojeluvalltuutetut ym. vastaavat henkilöt (esim. toimikunnan jäsenet) siis edustavat työntekijöitä, ja voivat vaikuttaa työturvallisuusasioissa tehtäviin ratkaisuihin. Henkilökunnan edustajat voivat siis tehdä konkreettisia esityksiä, joihin työnantajan on otettava kantaa, ja perusteltava mahdollinen kielteinen ratkaisu.

2.2.5. Poliisihallituksen ohjeet ja kirjeet sekä paikalliset ohjeistukset

Poliisilaitosten tekemät turvallisuusohjeet ovat suurimmilta osin salassa pidettäviä. Turvallisuusohjeita on kuitenkin pääsääntöisesti tehty jokaisella poliisilaitoksella, sekä poliisihallitus on laatinut oman yleispätevän ohjeistuksensa koskemaan kaikkia

poliisilaitoksia. Poliisilaitosten omissa turvallisuusohjeissa ohjeistetaan kuitenkin kunkin oman poliisilaitoksen poliiseja, kuinka tulee toimia erilaisissa asiakaskohtaamisissa poliisilaitosten tiloissa, jotta työturvallisuus olisi mahdollisimman korkealla. Poliisilaitokset ovat kuitenkin kaikki erilaisia infrastruktuuriltaan, toimitilojen sijoittelultaan sekä toimitilojen rakenteiltaan, joten poliisilaitosten omat turvallisuusohjeet ovat näistä syistä varsin yksilöllisiä.

Taktisen tutkijan kannalta katsottuna asiakaskohtaamisia ohjeistetaan esimerkiksi kuulusteluhuoneiden rakenteiden kannalta: hälytys- ja avunpyyntöpainikkeiden sijainneista, voimankäytön välineiden kantamisesta, sekä uhka- arvioiden tekemisestä, ja siitä saatavan tuloksen mukaan toimimisesta. Työntekijän on tärkeä perehtyä näihin annettuihin ohjeisiin ja toimia niiden edellyttämällä tavalla.

3. TUTKIJAN TYÖTURVALLISUUS

3.1. Poliisiin kohdistuva väkivalta

Henri Rikanderin tekemä väitöstutkimus *Custos publicus gladium frustra non fert* -empiirinen tutkimus poliisin voimankäytöstä ja poliisin kohtaamasta väkivallasta, osoittaa kuinka poliisin kohtaaman väkivallan kehityssuunta on huononemaan päin. Poliisin turvallisuuden ja kansalaisten välinen luottamus poliisiin kanssa on koettu aina hyväksi, mutta tämänkin suhteen on ilmassa tummempia pilviä.

Rikanderin mukaan poliiseihin kohdistuva väkivalta yleistynyt ja väkivallan uhkaavuus ja vahvuus ovat kasvaneet. Suomessa on vuonna 1999 alkaen pidetty kirjaa väkivallanteoista poliisia kohtaan. Vuonna 1999 poliisi kohtaan suunnattiin väkivaltaa 833 kertaa, kun taas vuonna 2016 poliisiin kohdistettiin väkivaltaa 1699 kertaa. Luvut ovat kaksinkertaistuneet vuoteen 2016 mennessä. (Laakso 2017)

Helposti ymmärretään, että väkivalta mikä kohdistuu poliisiin, tapahtuu vain hälytys- ja valvontatehtäviä suorittaville poliiseille. Näin ei kuitenkaan aina ole, vaan myös taktisen tutkijan työtä tekevät poliisit ovat kohdanneet väkivaltaa työssään ja tulevat varmasti kohtaamaan sitä tulevaisuudessakin. Tämä käy myös ilmi Tomi Variksen (2017)

opinnäytetyössä, jossa vastaajista vajaa kolmannes oli kokenut tutkintatoimessa edellisen vuoden aikana väkivaltaa tai väkivallan uhkaa.

Vuonna 2016 Helsingin poliisilaitoksen kokenut taktinen tutkija pahoinpideltiin vakavasti Sörnäisten vankilassa. Tämä 44- vuotias ylikonstaapeli oli kuulustelemassa 35- vuotiasta miestä, joka oli hyökännyt poliisimiehen kimppuun yllättäen kesken kuulustelun. Poliisille ehti aiheutua vakavia vammoja pahoinpitelyn aikana, ennen kuin paikalle ehtinyt vankilan henkilökunta pääsi lopettamaan pahoinpitelyn (Ilta-Sanomat 2016). Tästä yksittäistapauksesta ei voi tehdä johtopäätelmiä suuntaan tai toiseen poliisin kohtaaman väkivallan lisääntymisen suhteen. Kyseinen tapaus toimii kuitenkin hyvänä esimerkkinä siitä, että pahimmillaan pieneltä tuntuvan työturvallisuusasian laiminlyönti saattaa asettaa hengenvaaraan.

3.2. Turvallisuuskulttuuri

Turvallisuuskulttuurin käsite on alun perin syntynyt Tšernobylin ydinonnettomuustutkinnan yhteydessä. Käsitteellä pyrittiin tuolloin havainnollistamaan sitä, että kaikki turvallisuusriskit eivät perustu niinkään tekniikan, teknologian, laitteiden ja ohjelmistojen riskeihin, tai välttämättä edes yksittäisen ihmisen inhimillisiin virheisiin. Näiden sijaan onnettomuuden syntymiseen vaikuttaisivat myös johtamiseen, organisaatioon, työyhteisöön ja jopa yhteiskuntaan liittyvät tekijät. (Reiman, Pietikäinen, Oedewald 2008, 18.)

Turvallisuuskulttuuria on sittemmin määritelty uudelleen, eikä käsitteen teoreettinen määritelmä ole täysin selvä eri määritelmien vuoksi. Eroavaisuuksia on mm. siinä, voiko turvallisuuskulttuuri olla vain sellaisissa organisaatioissa, jotka korostavat turvallisuutta, vai koskeeko se kaikki yhteisöjä ja organisaatioita. (Reiman, Pietikäinen, Oedewald 2008, 19-20.)

Reiman, Pietikäinen ja Oedewald määrittelevät itse julkaisussaan (2008, 48.) turvallisuuskulttuuria mm. seuraavanlaisesti:

”Olemukseltaan turvallisuuskulttuuri on organisaation kykyä ja tahtoa ymmärtää millaista turvallinen toiminta on, millaisia vaaroja organisaation toimintaan liittyy ja miten niitä voidaan ehkäistä, sekä kykyä ja tahtoa toimia turvallisesti, ehkäistä vaarojen toteutumista ja edistää turvallisuutta.”

Tuomas Sironen on opinnäytetyössään (2018) tutkinut mm. turvallisuuskulttuurin tasoa Ita-Uudenmaan poliisilaitoksen kenttätyötä tekevien keskuudessa. Sironen mukaan se on hänen tekemän kyselyn perusteella hyvällä tasolla (Sironen 2018, 33). Sen sijaan Niklas Santasen opinnäytteessä (2016) Rauman poliisiaseman työntekijöistä monet olivat vastanneet kuulustelujen kehittämisprioriteeteiksi koulutuksen ja asenteet (Santanen 2016, 35-36). Samoin Otto Lahtisen opinnäytteessä (2017) haastatellut olivat kaikki sitä mieltä, että Oulun poliisilaitoksen tutkintatoimessa työturvallisuuteen ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota (Lahtinen 2017, 29).

Vaikka edellä mainitut työt ovat toteutettu paikallisesti eri poliisilaitoksilla, voidaan olettaa, että turvallisuuskulttuurissa on eroja kenttätoiminnan ja tutkintatoimen välillä ympäri Suomea. Tämä oletama on linjassa myös sen kanssa, että kenttätoiminnan työturvallisuutta koskevaa tutkimusta on tehty enemmän kuin tutkintatoimen työturvallisuutta.

3.3. Tutkijan työturvallisuus Poliisi (AMK) -koulutuksessa

Poliisiammattikorkeakoulun Poliisi (AMK) -opetussuunnitelmassa 2018-2020 ei mainita työturvallisuutta, tai muutakaan turvallisuuteen viittaavaa esitutkinnan tai sen alla olevan kuulusteluiden kuvauksissa. Myös meidän omien kokemusten perusteella työturvallisuudesta puhutaan Poliisi (AMK) -koulutuksessa vain erittäin vähän tai ei ollenkaan.

3.4. Riskiarviointi, ja sen tekeminen

Riskiarvioinnilla tarkoitetaan, että arvioidaan mahdollisen riskin todennäköisyyttä ja vakavuutta. Riskiarvioinnin tarkoitus on kartoittaa toimintaympäristössä olevat vaaratekijät ja niiden mahdolliset seuraukset, jonka jälkeen voidaan määrittää asiaan kuuluvat riskienhallintaan liittyvät toimenpiteet. Riskin suuruutta määrittää todennäköisyyden ja seurauksen suhde, joka taas määrittää kuinka käsillä olevaan riskiin on suhtauduttava ja valmistauduttava. Kaikkia riskejä ei voida poistaa, mutta ne on silti tunnistettava, jotta työturvallisuus säilyisi mahdollisimman korkeana. (Työsuojeluhallinto 2015).

Riskiarviointi lähtee vaaran tunnistamisesta, jonka jälkeen määritetään sen todennäköisyys ja mahdolliset seuraukset. Tämän jälkeen määritetään riskin merkittävyys ja sen merkittävyyden mukaan asiaan kuuluvat toimenpiteet. (Työsuojeluhallinto 2015).

Käytännössä riskiarvioinnin tekeminen taktisen tutkijan työssä tarkoittaa asiakaskohtaamiseen tulevan henkilön taustojen selvittämistä, eli millaista historiaa henkilöllä on poliisin kanssa. Onko henkilöllä tiedossa olevia mielenterveys- tai alkoholioingelmaa? Onko henkilöllä väkivaltaista taustaa varsinkin poliisin kanssa tekemisissä ollessaan, eli onko henkilö niin sanotusti poliisivastainen? Millainen elämäntilanne henkilöllä mahdollisesti on? Millaisella mielialalla henkilö saapuu kuulusteluun (tai on poliisin säilytystiloissa)? Tällaisia kysymyksiä tulee ottaa huomioon riskiarviota tehdessä. Tietenkään kaikkia mainittuja asioita ei ole mahdollista tietää etukäteen. Tutkijan pitää osata varautua myös arvaamattomuuteen.

Taustojen selvittämisen jälkeen taktisen tutkijan tulee miettiä toimitila, missä tuleva asiakaskohtaaminen tapahtuu. Tällöin usein puhutaan kuulusteluhuoneesta tapahtuvasta kohtaamisesta. Taktisen tutkijan on hyvä olla tietoinen, millaisessa huoneessa kuulustelu tapahtuu; Onko huoneessa liikuteltavat kalusteet, vai ovatko ne kiinnitetty lattiaan. Millaista valvontaa tilassa on, vai onko sellaista ollenkaan. Mahdolliset poistumistiet, ja esimerkiksi mihin asiakas istutetaan kuulustelun ajaksi, ovat tärkeitä tiedostaa.

Taktisen tutkijan tulee pitää huoli, että asiakaskohtaamiseen tulevalle henkilölle on tehty turvatarkastus, kun tämä saapuu poliisin tiloihin. Joko turvatarkastuksen tekee poliisilaitoksen aulassa olevat vartijat, tai taktinen tutkija itse. Tällä toimenpiteellä voidaan varmistua siitä, että esimerkiksi kuulusteluun tulevalle henkilöllä ei ole mukanaan mitään vaarallisia esineitä, kuten puukkoja tai veitsiä. Näin ollen saadaan pois suljettua jo monia mahdollisia riskitekijöitä.

Riskiarviointia tehdessä on tärkeä ottaa huomioon myös mahdollisten voimankäytön välineiden kantaminen kuulusteluun. Turvallisuustarkastuksen jälkeen poliisilaitoksen tiloissa olevalla asiakkaalla ei pitäisi olla hallussaan mitään vaarallisia esineitä, jolloin esimerkiksi aseiden käytön edellytyksiä ei enää ole. Tämä seurauksena taktisen tutkijan tulisi miettiä omalla kohdallaan, onko aseiden ottaminen mukaan kuulustelu tilanteeseen enemmän riskiä lisäävä vai vähentävä tekijä.

Jokainen taktisen tutkijan tulisi tietää omat fyysiset ominaisuudet ja resurssit voimankäytön tilanteen sattuessa, sekä varsinkin tiedostaa se, kuinka hyvin niitä pystyy mahdollisessa uhkaavassa tilanteessa käyttämään. Jos kokee, että tässä asiassa ei ole vahvoilla ja on

sellainen olo, että ei pärjää yksin uhkaavan tilanteen sattuessa, niin aina on hyvä ottaa kuulusteluun mukaan kuulustelutodistajaksi toinen taktisen tutkijan työtä tekevä poliisi. Hyvä nyrkkisääntö taktiselle tutkijalle (ja tietysti jokaiselle poliisimiehelle) on, ettei tahallaan aja tilannetta kärjistymiseen asti. Usein rauhallinen puhe ja asenne auttaa pitkälle.

4. TUTKIMUSPROSESSI

4.1. Metodologiset valinnat

Päädyimme käyttämään asiantuntijahaastatteluja pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänä. Koska tavoitteenamme on muodostaa työturvallisuutta parantava huoneentaulu, on siihen soveltuvaa aineistoa haastava kerätä esimerkiksi kyselytutkimuksen keinoin. Aihepiiriä koskevien kirjallisuuslähteiden vähyyden vuoksi on myös luontevaa nojata asiantuntijahaastatteluihin aineiston tärkeimpänä lähteenä. Näitä asiantuntijahaastatteluisia saatuja tietoja verrataan aikaisempiin aihealueeseen liittyvien opinnäytteiden esille tuomiin ongelmiin. Näistä asioista yhdessä muodostetaan työn produkti, eli huoneentaulu.

Suomessa on tavallista käyttää synonyymeinä käsitteitä laadullisesta ja kvalitatiivisesta menetelmästä. Termien tausta ja alkuperäinen merkitys voivat poiketa jonkin verran toisistaan, mutta useimmiten niillä tarkoitetaan samaa asiaa. Kvalitatiivista tutkimusta verrataan usein kvantitatiiviseen tutkimukseen, kuten esimerkiksi sanapareja subjektiivinen-objektiivinen ja mikro-makro. On kuitenkin selvää, etteivät menetelmät ole täysin toistensa vastakohtia, eikä niitä voida helposti pelkistää minkäänlaiseen kaksijakoon. On turhaa sekä harhaanjohtavaa verrata laadullista ja määrällistä tutkimusta, sillä se ei kerro mitään tutkimuksen hyvydestä. Tärkeintä on löytää asianomaiseen ongelmaan sopiva menetelmä, oli se sitten kvalitatiivinen tai kvantitatiivinen. (Eskola J & Suoranta J, 13-14.)

Haastattelu on kenties kaikista yleisin tapa kerätä aineistoa. Haastattelu ei toisaalta suoranaisesti tarkoita laadullista tutkimusta, sillä myös määrällistä tutkimusta voidaan suorittaa haastattelun avulla. Haastattelun tavoitteena on selvittää, mitä haastateltavalla on mielessä. Haastattelu on vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa.

Useimmiten keskustelu käydään tutkijan johtamana ja tutkija myös ohjaa ja johdattelee haastattelua. (Eskola J & Suoranta J, 85.)

Haastattelulle on vuorovaikutustilanteena tyypillistä, että se on 1. ennalta suunniteltu; 2. haastattelijan alulle panema ja ohjaama; sekä 3. haastatteliija joutuu usein motivoimaan haastateltavaa ja pitämään haastattelua yllä; 4. haastateltava tuntee roolinsa ja haastateltava oppii sen; 5. haastateltavan on luotettava siihen, että hänen kertomisiaan käsitellään luottamuksellisesti. (Eskola J & Suoranta J, 85.)

Haastattelut voidaan karkeasti neljään eri haastattelutyyppeihin. Ensinnäkin on strukturoitu haastattelu, jossa kysymysten muotoilu ja järjestys on sama kaikille. Toiseksi on puolistrukturoitu haastattelu, jossa kysymykset ovat kaikille samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole. Vastattava on siis omin sanoin. Kolmantena tapana on teemahaastattelu, joka muistuttaa hyvin paljon tavallista keskustelua. Viime vuosina erityisesti teemahaastattelut ovat nostattaneet suosiotaan suomalaisessa yhteiskunnassa (Eskola J & Suoranta J, 86-87). Haastattelut, mitä itse käytämme opinnäytetyössämme ovat juurikin näitä teemahaastatteluja.

Filosofi Maurice Merleau-Pontyn mukaan tutkimuksella emme saa täydellistä kuvaa asioista, mutta siitä huolimatta viisastumme ja kykenemme toimimaan paremmin ja tietämään enemmän (Merleau-Ponty 1945, 383).

4.2. Asiantuntijoiden teemahaastattelut

Haastattelimme kolmea eri rooleissa toimivaa kokenutta poliisimiestä. Kaikki kolme haastattelua koskivat taktisen tutkijan työturvallisuutta haastateltavien aseman näkökulmasta. Tutkimuksessa haastattelimme:

- Ylikomisario Veli Hukkanen, turvallisuuspäällikkö, Helsingin poliisilaitos
- Rikoskomisario Kalle da Silva Gonçalves, päivittäisrikostutinnan koulutusryhmän tutkinnanjohtaja, Helsingin poliisilaitos
- Opettaja Kari Laari, Poliisiammattikorkeakoulu

Opettaja Kari Laarilla on kirjava tausta erilaisissa rikostutinnan poliisitehtävissä, ja hänellä on mittava kokemus taktisen tutkijan työstä. Laari edustaa tässä työssä kokeneen taktisen tutkijan näkökulmaa.

Kaikki haastattelut olivat teemahaastatteluja. Haastattelurungon (katso liite 1) kysymyksiä ja teemoja sovellettiin haastateltavien rooleihin sopiviksi. Kaikki haastattelut toteutuivat elokuun 2019 aikana. Jokainen haastattelu äänitettiin kahdella äänityslaitteella ja litteroitiin myöhemmin. Kolmesta haastattelusta kertyi yhteensä 67 minuuttia tallennettua ääntä.

Teimme haastatteluista puhekieliset litteroinnit. Mielestämme näissä haastatteluissa on tärkeää se, mitä haastateltava sanoo, mutta myös osittain se, miten hän sen sanoo. Päätimme tehdä puhekielisen ”peruslitteroinnin”, ja jätimme litteroinnista pois tauot ja äännähdykset.

4.3. Aineiston analyysi

Taktisen tutkijan työturvallisuus näyttäytyy kolmelle haastateltavalle eri tavoilla. Turvallisuuspäällikkö Hukkasen työssä aiheeseen liittyvät teemat näyttäytyvät ennen kaikkea turvallisuuspoikkeamailmoituksina.

”No, ne [taktisen tutkijan työturvallisuusasiat] näkyy tämmösinä turvallisuuspoikkeamina. Turvallisuuspoikkeamailmotuksina ja sitten tämmösinä yhteydenottoina yksittäisiltä tutkijoilta, jotka havaitsee epäkohtia paljon, kollegoiden toiminnassa ja sitten niissä olosuhteissa, kuulusteluhuoneiden järjestelyissä ja olosuhteissa, näissä että mitä puutteita siellä on, niitähän tulee jatkuvasti, säännöllisesti.” (Hukkanen 2019)

Tutkinnanjohtajan työssä tutkijan työturvallisuusasiat eivät juuri näy. Da Silva Gonçalvesin mukaan tutkinnanjohtajat ja ryhmänjohtajat olettavat työturvallisuusasioiden hoituvan tutkijoiden itsensä toimesta.

”Ei ne näyttäydy käytännössä sillä tavalla. Jos puhutaan kuulustelutilanteesta, että esimerkiksi enemmän on sitten se, että kun lähetään esimerkiksi kotietsinnälle tai muulle, niin silloin tulee yleensä sanottua vielä se, ja tulee vielä jopa pakkokeinoihin, pakkokeinopäätökseen kirjattua se, että huolehditaan työn turvallisuudesta. Se on eri asia, mutta jos puhutaan tässä arjessa mikä menee, niin ei millään tavalla. Se, että tutkija saa, käytännössä hänen toimeksiantonsa on hoitaa se. Hän suorittaa itsenäisesti ne kuulustelut, mitä siinä tulee, kaikki kuulustelut. Niin se, että ne hoituu. Se riittää tutkinnanjohtajalle ja käytännössä myös ryhmänjohtajalle. Se pitää olla jo perustiedoissa se, että työturvallisuus hoituu, se on sellasta ihan metatason tekemistä. Et se on vaan pakko, se ei oo semmosta, et sitä erikseen vielä. Sit

poikkeustilanteessakin, jos lähetään vaikka sisäturva-asiat tai muut, niin sitten huolehditaan, että kaikilla on esimerkiksi tietyt välineet. Mutta muuten tässä arjessa, niin ei.” (da Silva Gonçalves 2019)

Kysyimme Kari Laarilta, kuinka hän on ottanut työturvallisuusasiat huomioon asiakaskohtaamisissa. Hän vastasi seuraavasti:

”Sanotaan et lähtökohtaisesti jos se poka on, tiedetään et se on vaarallinen tai se on jollain tavalla hankala, niin tottakai se pitää ottaa huomioon, mut ennen ku mä lähen kuulusteleen sitä, ni mähän käyn puhuttaa sitä, teen pelisäännöt selväksi ja sanotaan et mennään tällä linjalla ja kuulustelu tapahtuu aina tietysti kuulusteluhuoneessa. Et mul ei oo koskaan ollu semmosen puhutuksen jälkeen semmost tilannetta, et mun ois pitäny, sit mä sanon viel siellä, et jos tää ei suju, niin sit nää olosuhteet hankaloituu selkeesti.” (Laari 2019)

Laari tähdentää tarkoittaneensa olosuhteiden hankaloitumisella sitä, että kuulustelu suoritettaisiin tavanomaisen kuulusteluhuoneen sijaan poliisivankilan tiloissa. Tällöin olosuhteet ovat kuulusteltavan kannalta astetta epämukavampia.

Ohjeistukset ja koulutus

Turvallisuuspäällikkö Hukkanen kertoi, ettei Helsingin poliisilaitoksella ole erillistä ohjeistusta kuulusteluun varautumisesta jutun luonteen mukaisesti. Hän mainitsee asiasta jo ennen kuin ehdimme kysyä ohjeistuksista, kun kysyimme hänen aiemmin mainitsemista turvallisuuspuutteista ja niihin puuttumisesta:

”Sanotaan, että kulttuuriin on vaikea vaikuttaa, eli ihmisten toimintaan. Se, että miten sä ohjeistat yksityiskohtaisesti jotkut asiat. Meiltä puuttuu ohjeistuksia just nimenomaan tästä asiasta, mitä ootte tekemässä. Eli te ootte kokoamassa nyt tällasta, miten taktisen tutkijan pitää varautua kuulusteluun eri tilanteissa, eri olosuhteissa, riippuen siitä, minkälainen juttu, minkälainen on se, millaset taustat on epäilyllä, mitkä on ne olosuhteet missä kuulustellaan ja niin edelleen. Esimerkiksi Pasilassa, meillä on monenlaisia kuulusteltavia. Meillä on ihan tavallisia, perus rikoksista epäiltyjä, jotka tulee tuolta vapailta sitten tänne kuulusteluun, täällä on todisteet ja muut asianosaiset. Ja sitten toinen puoli on sitten kovat rosvot, jotka tulee tuosta poliisivankilasta tutkintavankeina, niitä kuulustellaan sitten niissä eri kuulusteluhuoneissa.

Sitten oikeet rosvot, jotka tulee vapailta tänne poliisitalolle sitten. Sillä tavalla, joilla on taustaa, monenlaista sellasta ikävää taustaa, jonka pohjalta sitten pitää varautua ihan eri tavalla. Mä luulen, että kohtuullisen hyvin oikeisiin rosvoihin osataan varautua, niihin kuulusteluihin. Ja sinne otetaan kuulusteluihin todistajat ja vartija on siellä varmistamassa oven takana, lähellä, jos on semmonen kovan luokan rosvo, jolla on tämmöset taustat, että karkaamisaltis ja aggressiivinen ja muuta tämmöstä taustaa. Mutta sitten semmosia potentiaalisia henkilöitä, jotka, jos niiden taustoja tarkastelis tarkemmin sieltä, niin vois löytyä sellasia riskejä, joihin pitäis varautua. Niin sitä me ei hallita.” (Hukkanen 2019)

Kysyimme Hukkaselta vielä tarkemmin, kuinka Helsingin poliisilaitos ohjeistaa taktisia tutkijoita työturvallisuusasioissa: onko Helsingin poliisilaitoksella virallista ohjetta tai laitoksen omaa työturvallisuusohjetta. Hukkanen mainitsee, että ohjeita löytyy esimerkiksi vankilassa suoritettavien kuulusteluiden työturvallisuuden osalta. Tämä ohjeistus laadittiin, kun vuonna 2016 kuulustelija pahoinpideltiin vankilassa pahoin. Laitoksen omissa tiloissa tapahtuviin kuulusteluihin ei kuitenkaan ole erillistä ohjetta tutkijoille.

”Tää ohjeistus varmasti meni perille ton tapauksen myötä, että varmasti vankilassa sen vuoden 2016 jälkeen ei oo minkäänlaista risaustakaan kuulunut minkäänlaisista riski- tai vaaratilanteista. Et vankilan osalta just tämä. Sit Vantaan vankilan olosuhteet tiedän myöskin ja siellä, sieltäkään ei oo tullu. Ja sit muut vankilat, monissa vankiloissa on Etelä-Suomessa, käydään kuulustelu, mä en tunne niitä kaikkia olosuhteita, mutta tää oli aino, mikä on tullut vankilassa sitten tämmönen. Toki läheltä piti -tilanteita ei oo kyllä raportoitu niistä sitten. - -

Meillä ei oo selkeesti sellasta, kuulustelutilanteen riskienhallintaan liittyvää ohjetta.” (Hukkanen 2019)

Tutkinnanjohtaja Kalle da Silva Gonçalves kertoi, että tutkinnanjohtajan ja tutkijan välillä ei käydä juuri minkäänlaista työturvallisuuteen liittyvää työnohjausta. Voimankäytön kouluttajat käyvät tutkijoiden kanssa ajoittain myös kuulustelutilanteeseen liittyvää koulutusta. Da Silva Gonçalvesin mukaan erillistä työnohjausta ei tarvita:

”Ei. Se pitää hoitua jo automaattina, sisällytettynä siihen koulutukseen. Joku muistutus on ihan fine, muistathan huolehtia, tyyliin, ennen kuin menet kuulusteluhuoneeseen, olethan huolehtinut nämä seikat. Ei välttämättä

kuulusteluhuoneessa, mutta jo ennen, kuin mennään siihen tilaan, niin tietyllä tavalla semmonen ohjeistus vois olla ihan fine. Mutta se, että erillinen ohjeistus siitä, niin ei. Se on ihan turha työvaihe. Et semmosta voidaan korkeintaan puhua, kun jossain take-keskusteluissa, missä puhutaan yhteisistä työ säännöistä tai ryhmän pelisäännöistä, että siellä, että huolehditaan työturvallisuudesta tai otetaan työturvallisuusasiat huomioon myös kaikissa asiakaskohtaamisissa, se on siinä. Mut erillinen, niin ei.” (da Silva Gonçalves 2019)

Da Silva Gonçalvesin mukaan olisi hyvä, että opiskelijoille opetettaisiin mm. taktisen tutkijan työhön liittyvää toimitilaturvallisuutta jo ennen harjoittelujakson alkua. Kysyttäessä, että pitäisikö peruskoulutuksen aikana käydä läpi toimitilaturvallisuutta tutkintatyön näkökulmasta, da Silva Gonçalves vastaa:

”Kyllä. Koska siis perus, sen pitäs lähtee siitä samalla tavalla, kun täällä on lähdetty siitä, että opiskelijat opetetaan kuulustelemaan. Niin ennen, kuin mennään sinne, niin työturvallisuus. Sitten vasta asiakas, kronologisesti. Ensin, miten homma hoidetaan turvallisesti ja sitten kuulustelut ja kuulusteluun liittyvä juridiikka. Sitten kuulustelun aikana voi tulla esimerkiksi se, että joutuu poistamaan jonkun sieltä paikan päältä. Niin sillonhan se menee se punainen lanka. Eihän me voida mennä sillä tavalla, että mietitään sitä kuulustelua, sitten tulee työturvallisuustilanne. Sitten ruvetaan miettiä, että mitäs nyt, vaan että se on valmiiksi mietitty. Niin kyllä, ilman muuta, sen pitäis olla osana tota kuulustelukoulutusta.” (da Silva Gonçalves 2019)

Turvallisuuskulttuuri

Pyysimme haastateltavia arvioimaan turvallisuuskulttuurin tilaa yleisesti tutkintatoimessa. Jälleen haastateltavien näkemykset erosivat ymmärrettävästi toisistaan.

Kysyimme turvallisuuspäällikkö Hukkaselta lisäksi myös, että voiko poliisilaitoksen tiloissa toimiminen tuoda niin sanottua valheellista turvallisuudentuntua. Hukkanen tuo esiin, että varautumisessa on todella on eroja poliisilaitoksen sisällä ja sieltä ulos lähdettäessä.

”Et miten tunnistetaan riski- tai vaaratilanne, kun operoidaan omissa toimitiloissa, erilaisissa prosesseissa, eri tilanteissa. Niin se on erittäin heikkoa. Sitten niistä ei osata vielä kukaan riittävän hyvin raportoida ja tehdä niitä

poikkeamailmoituksia. Tää tunnistaminen on keskeinen puute poliisin, meidän turvallisuuskulttuurissa. Ja se liittyy meidän ihan tähän johtamiskulttuuriin ja toimintakulttuuriin. Turvallisuusjohtaminen puuttuu johtamisen kokonaisuudesta, sieltä päivittäistyöstä. - -

Ku meidän kulttuuri ja meidän ajattelussa on jo, meil on semmonen kollektiivinen harha täällä, et tääl on turvallista olla. Et sillen ku me ollaan täällä poliisiasemal, ni tääl on turvallista olla, ja kävellään vähän niin ku sokeina, ei nähdä, mitä ympärillä tapahtuu. Ja se, että sit ku me lähetään ulos, ni jotenki sillen me varaudutaan. Et oli tutkija tai tuolta kenttäpoliisi, ni sillen me vähän varaudutaan, et nyt me lähetään ulos, pitää vähän tormistautua tässä, et siellä ne vaarat on. Mut et tässä talon sisällä ei tunnisteta niitä vaaroja, niin kun tuossa äsken sanoin.” (Hukkanen 2019)

Hukkasen mukaan työturvallisuusasiat erityisesti tutkintatoimessa saattavat jäädä uudelta työntekijältä paitsioon. Esimerkiksi harjoitteluun tulevalla nuoremmalla konstaapelilla on suuri määrä opittavaa ensimmäisten viikkojen aikana. Lyhyessä ajassa pitäisi omaksua suuri määrä työpaikan tapoja ja käytäntöjä. Mikäli perehdytyksessä ei tarpeeksi painoteta vaikkapa juuri tutkinnan työturvallisuusasioita, ne eivät välttämättä myöhemminkään tunnu niin tärkeältä:

”No kato ku ihminen degeneroituu siihen organisaatiokulttuuriin. - - Mä en tiedä, onko uudet sukupolvet sen kummempia loppujen lopuks, sen parempia kun myö vanhemmat sukupolvet, jotka ollaan tänne tultu. Niin sitä hyväksyy ne opetetut tavat ja ne arkiset käytännöt, mitä on, koska jos niitä ei hyväksy ja ryhtyy kyseenalaistamaan niitä tai toimimaan toisella tavalla, niin kyllä ne kokeneet poliisit tuolla kentällä ja tutkinnassa ja kaikissa tehtävissä, kyllähän ne alkaa sua kattoo, et sä oot vähän kummallinen, sä oot vähän outo. Ja ihminen sopeutuu kaikissa organisaatioissa siihen, mikä on se vallitseva käytäntö ja miten asioita johdetaan. - - Ja sitte se hyväksyy ja oppii sen saman sokeuden, ja sit ku ihmisille käy sillä tavalla myöskin, että ehkä alussa on semmonen, kun tulee tänne, ni on paljon uutta opittavaa, pitää tutustuu ihmisiin, pitää opetella ammatillisesti nää asiat, pitää oppia toimitilat, pitää oppia ajamaan täällä Helsingin liikenteessä, pitää oppii viestijärjestelmät, tietojärjestelmät, kaikki. Siin on valtavasti opittavaa kaikenlaista, ja yhtäkkiä jonain päivänä tulee semmonen tunne, et no mä osaan nyt nämä, ja sitte jos kukaan ei oo puhunu siitä riskienhallinnasta turvallisuustoimitiloissa, ni et sä sitä enää huomaa. Se

on semmonen, ku nuori ihminen tulee, ni se on valtava semmonen aivomyrsky, ku sä joudut opettelee asioita ensimmäisten vuosien aikana. Ja sitte jos siinä ei ole nää riskienhallinta- ja turvallisuusasiat mukana siinä, et sun täytyy nämäki omaksua, ni eihän ne tule osaks sitä sun arkista työtä ja semmosta, et sä huomaat ja tunnistat näitä - - et miten se kulttuuri tuntuu ja miten ihmiset siihen sopeutuu, niin tää nyt on tätä sosiaalipsykologiaa, enemmän sillä puolella. Mutta nää pitää tiedostaa, että kukaan ei ilkeyttään tai tahallaan toimi riskialttiisti, vaan se, että se on tää järjestelmä ja meidän organisaation ja meidän johtamisen se tulos.” (Hukkanen 2019)

Tutkinnanjohtaja da Silva Gonçalves uskoo, että hiljattain koulutuksen saaneet tiedostavat paremmin työturvallisuusseikkoja. Nämä seikat vaikuttaisivat olevan yhteydessä myös siihen, miten kenttätoiminnan elementit ovat hallussa.

”Semmonen subjektiivinen käsitys on se, että mitä tuoreempi koulutus on, niin sitä paremmin tiedostetaan työturvallisuusseikat. Sanotaan, että mitä paremmin on semmonen saanu koulutusta kenttätoiminnasta ja operatiivinen toiminta on hallussa, niin sitä paremmin on työturvallisuusseikat hallussa.” (da Silva Gonçalves 2019)

Opettaja Kari Laari mieltää turvallisuuskulttuurin olevan tutkijoiden keskuudessa hyvissä kantimissa. Yleinen ilmapiiri kuitenkin on, että jokainen hoitaa omat tehtävänsä, eikä työturvallisuusasiat muodosta sen suurempaa puheenaihetta tutkijoiden keskuudessa.

”Kyl se ihan vakavasti otetaan mut ei siit paljo puhuta sillä tavalla, et jokainen hoitaa sen oman pokansa. Ei se oo semmonen mikä nousis pintaan, koska mä en nää et se olis ollu mitenkään ongelma ikinä. Et jotain yksittäistapauksia nyt voi olla, et joskus tullin aikoina mä muistan, ni joku asiakas yritti mun kollegalta kun me vietiin sitä putkaan ni vähän jotain asean perää hypistellä siinä mut se ei ollu ees kuulustelutilanne. Kyl se tehtiin aika selkeeks, et tää ei oo mitenkään päin mahdollista.- -

Mun mielest se on aika hyväl tasolla. Et toki tiedetään et voi tapahtua, tiedetään et meil on monenlaisii asiakkaita, mut edelleen mä palaan siihen, et ku se on meidän tiloissa, ni se on moneen kertaan skannattu ja me tiedetään kuka se on. - - Kyl se tiedostetaan, ja tietysti kun nää asiakkaat mitä meillä on ylipäättään poliisissa, ni on sen tyylisiä, et ne voi olla arvaamattomia, mut yleensä se kovin piikki siitä kaikesta kiukusta on sit jo laantunu. Ja se tutkija, vaikka se

kuulostaakin, et se on paradoksi, mut se tutkija on usein turva sille asiakkaalle. Sillon jos se on oikein käsitelty. Ni mä en koe sillä tavalla sitä niinkun, tai mun ei oo ikinä tarvinnu kokee sitä uhkana. Mikä on tietysti hyvä asia. Se on äärimmäisen ikävää jos sun pitää olla, kaltereiden takana kuulla sitä. Mut mä en lähe siitä et pelko pitäs näyttää. Ei sitä tietenkään pidä näyttää. Mut sit jos sä pelkää jo sitä, niin sillon joku on menny pieleen.” (Laari 2019)

Tuntuu luonnolliselta, että turvallisuuspäällikön vastaukset turvallisuuskulttuuria koskeviin kysymyksiin ovat pidempiä. Tutkijan ja tutkinnanjohtajan näkökulma omaan työhönsä keskittyy enemmän tutkinnan suunnitteluun ja jokapäiväisiin tutkintatoimiin. Turvallisuuspäällikkö mieltii virkansa puolesta ennen kaikkea, ja lähinnä vain turvallisuusasioita. Toisaalta kaikista lähimpänä tutkintatyön ilmapiiriä ja arkea ovat nimenomaan taktiset tutkijat ja tutkinnanjohtajat.

Niklas Santasen (2016) opinnäytetyön kyselyosuuden perusteella eniten kehitettävää kuulustelujen turvallisuudessa ovat koulutus ja asenteet (Santanen 2016, 35-36). Kuitenkin sekä da Silva Gonçalves, että Laari arvioivat turvallisuuskulttuurin olevan hyvällä tasolla. Nämä eivät toki ole toisiaan poissulkevia, eli turvallisuuskulttuurin voi samanaikaisesti nähdä hyvänä, vaikka siinä olisikin jotain kehitettävää. Myös paikkakuntaakohtaisia eroja saattaa olla: Santasen työ keskittyy Rauman poliisiaseman tilanteeseen, kun taas tämän opinnäytteen asiantuntijat ovat olleet töissä mm. Helsingin poliisilaitoksella ja Sisä-Suomen poliisilaitoksella. Toisaalta myös Otto Lahtisen työssä (2017) haastatellut kolme Oulun poliisilaitoksen rikostutkijaa olivat kaikki sitä mieltä, että työturvallisuuteen ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota (Lahtinen 2017, 29).

Riskiarviointi ja varautuminen työturvallisuuden keskiössä

Jokaisen teemahaastattelun viimeinen kysymys haastateltaville oli ”Mitä työturvallisuusasioita jokaisen taktisen tutkijan tulisi tiedostaa poliisilaitoksen tiloissa tapahtuvissa asiakaskohtaamisissa?”. Kaikki haastateltavat painottivat taustojen selvittämistä, riskiarviointia, ja sitä kautta tapahtuvaa asianmukaista varautumista ja valmistautumista.

”Plus yks on aina poliisilla se. Se plus yks -ajattelu, ja sitten se, että ku meil on määräyksiä, meil on ohjeita, meil on muun muassa, että virka-ajan ulkopuolella todella tutkija tekee itte sen turvatarkastuksen ja varmistuu siitä, tai jos on joku

muu vieras, kuka tahansa, tutkija tai joku muu, joka virka-ajan ulkopuolella ja viikonloppuna ottaa vastaan vieraan, ottaa vastaan esitutkintaan liittyvän henkilön, niin vastaa siitä turvallisuudesta ja vastaa, että turvatarkastus tehdään riittävällä tavalla. Tai sitte jos sitä ei tehdä, niin sit on varmistuttu muulla tavalla sitä turvallisuudesta, et se on se keskeinen juttu.” (Hukkanen 2019)

Niklas Santasen opinnäytteessä (2016) Rauman poliisiaseman henkilöstön Santasen kyselyyn vastanneista kaikki olivat vastanneet joko ”ei”, tai ”pääosin ei” kysymykseen siitä, suoritetaanko kuulusteluun saapuville henkilöille turvatarkastus (Santanen 2016, 35-36). Kuten aikaisemmin mainittu, tässäkin voi olla kyse myös paikallisista kulttuurieroista. Ei siis voida tehdä valtakunnallisesti pätevää johtopäätöstä siitä, tekevätkö tutkijat kuulusteluun saapuville kuinka ahkerasti turvatarkastuksia. Selvää kuitenkin lienee, että ainakin joillain alueilla parantamisen varaa on. Helsingin poliisilaitoksella vartijat hoitavat kuulusteltavien turvatarkastukset virka-aikana. Tähän tottuneen tutkijan on helppo unohtaa suorittaa turvatarkastusta omatoimisesti, jos hän kuulustelee virka-ajan ulkopuolella.

Turvatarkastusten tekemisellä tai tekemättä jättämisellä on myös vaikutuksia laitoksen kokonaisturvallisuuteen. Esimerkiksi Helsingin laitoksella työskentelevä voi luottaa siihen, että kaikille virka-aikana rakennukseen tulleille on turvatarkastus tehty. Virka-ajan ulkopuolella, turvatarkastuksen ollessa tutkijan omalla vastuulla, ei ole mitään takeita siitä, että kaikki tutkijat olisivat tehneet asiakkaillensa turvatarkastusta. Tämä vaikuttaa kokonaisturvallisuuteen siis heikentävästi. Olisi hyvä, jos poliisilaitoksilla olisi selkeä yhdenmukainen käytäntö, johon kaikki voivat luottaa.

Tutkinnanjohtaja da Silva Gonçalves painottaa ”mitä jos” -ajattelua. Tätä ajattelua voi laajentaa vielä kuulusteltavasta henkilöstä ja kuulustelutilasta pidemmälle muihin kuulustelussa tai vastaavassa tilanteessa läsnä oleviin henkilöihin. Näitä henkilöitä voivat olla mm. avustajat, huoltajat, sosiaalitoimen edustajat, kuulustelutodistajat tai muut mahdolliset läsnä olevat viranomaiset.

”Semmonen, mikä on tärkeä, se, että oletko harkinnut, se, että tunnetko asiakkaasi niin hyvin, oletko selvittänyt asiakkaasi taustat. Että onko oletettavissa jotain semmosia asioita, mistä hän voi hermostua. Tai mikä on yksinkertaisesti semmonen fyysinen uhka ja oletko harkinnut kuulustelutodistajaa. Ja jos on, niin ketä. Mut muuten sillä tavalla, niin voimankäyttövälineet tai muuta, niin sillä tavalla se, että mikä on esimerkiksi linja siitä, että onko voimankäyttövälineitä ja minkälaisia ne on, saa

käytännössä meidän voimankäyttökouluttajalta. Mutta se, mikä tulee suoraan itelle mieleen, on se vastarinnan vaarallisuus. Kuinka toimit, jos. Ja sitten paino sillä kuulustelutilojen, sillä, että minkälaisia ne itse tilat on. Onko ne semmosia, että ne työväliteet, jotka siellä on, on pultattu siihen pöytään, että ne ei lähe sieltä irti, esimerkiksi. Onko siellä ylimääräisiä esineitä, tällöisiä. Tunnetko työtilan mihin olet menossa? - -

Esimerkiksi aggressiivinen avustaja. Tai semmonen avustaja, joka häiritsee sitä kuulustelua, mitä teet. Käsket poistua, ei poistu, mitä teet. Eli, kyllä mä sen toisin tohon tutkimukseen liittyen, koska puhutaan kuitenkin työturvallisuusasioista, niin käsittelisin sen, että kuulustelun aikana mahdolliset työturvallisuusasiat.” (da Silva Gonçalves 2019)

Myös Laari painottaa myös taustojen selvittämistä. Hän tuo esiin myös kuulustelutaktisen näkökulman. Joskus voi olla, että kun kuulustelun turvallisuustoimia lisätään, taktinen puoli kärsii, eli kuulustelusta ei saada samalla tavalla irti rikosprosessia hyödyttävää informaatiota.

”Kyl se on ilman muuta taustojen selvittäminen ja sen asiakkaan tunteminen ja minkä tyylinen se on. Mikä on sen historiikki. Siit se lähtee. Ja sit kun sitä ei kukaan muu kuulustele ku poliisi, et joka tapauksessa meidän pitää kohdata se sit jossain vaiheessa. Ni nää asiat kannattaa, ja sit jos se tuntuu siltä, ni otetaan kuulustelutodistaja. Mut mä aina siirrän sen kuulustelutodistajan ottamista sikäli aika pitkälle, en tietysti riskeeraa työturvallisuutta, mut se, et se vuorovaikutus kärsii. Ja onhan näitä jotka ei tuu kuulusteluun ni ne viedään rullatuolilla, et kuulustelus pitää olla läsnä ni tavalla taikka toisella. Mut se, et silloin tietysti semmoses kuulustelus on kuulustelutodistaja. Se et mä oon aika vähän niitä käyttäny, kuulustelutodistajia. Mä en muista mun virkauralta, et ois ollu semmost tilannetta, et mä en ois sen pokan kans pärjänny. Koska silloin me saadaan miettii, että se on nyt kuulustelukunnossa, nyt se on, nyt voidaan mennä kuuleen. Et tarkotushan ei oo ärsyttää ketään, päin vastoin, yrittää olla mahdollisimman juonikas niin ettei se toinen huomaa sitä.” (Laari 2019)

Jatkokysymyksenä Laarilta kysyttiin: ”Eli lähinnä jokainen tekee sen oman riskiarvionsa?”

Tähän Laari vastaa:

”Kyllä, tai yhdessä, mut se ei oo asia siis sillä tavalla mistä puhuttais viikoittain tai puhuttais ylipäätään, nouseeko se jossain pintaan, et kun sitä odotetaan, et

mä pääsen koht puhuttaa sitä. Et se ei oo niin et pitääks mun mennä. Sillon jos sä oot sillä asenteella varustettu, et sul on intohimo rikoksen selvittämiseen.” (Laari 2019)

Voimankäyttövälineet turvallisuusuhka kuulustelun kannalta vai välttämätöntä laitoksen varautumisen kannalta?

Kaikissa haastatteluissa sivuttiin voimankäyttövälineitä ja niiden hallussapitoa kuulustelutilanteissa. Lähtökohta on, että kuulusteltavalle tehdään poliisilain 3-luvun 1§ mukainen turvatarkastus ennen muita toimenpiteitä. Tällöin kuulusteltavalla ei enää pitäisi olla mitään vaarallista välinettä mukanaan.

”Sehän kannattaa, tai, että lähtökohtaisesti pitää olla se, että kun kuulustelu alkaa, niin turvatarkastus on tehty. Ja tietyllä tavalla se, kun siinä voi avata sitä, että mitkä on ne tyypillisimmät tavat. Et se on joko poliisipartion tekemä [turvallisuustarkastus] käytännössä, poliisipartiohan sen tuo tänne, tai sitten kiinniottopaikalta esimerkiksi. Sitten pitää ottaa huomioon myös muiden, kun epäillyn kuulustelun turvatarkastus.” (da Silva Gonçalves 2019)

Toisaalta se ei vielä tee kuulustelusta vaaratonta. Voimankäyttövälineet voidaan tietyissä skenaarioissa nähdä myös riskinä omalle työturvallisuudelle, varsinkin jos asiakkaan kanssa ollaan yksin.

” Et ei oo ikinä ollu semmosta, et mä laitoksella kuulustelutilanteessa kantaisin mitään voimankäyttövälineitä, ihan puhtaasti jo senkin takia, et mä oo miettiny sen niin, että mä en haluu provosoida mitään enkä sillä tavalla kantaa mitään kalikoita tai puhumattakaan aseita siel kuulustelutilanteessa, koska Sörkässä oli hyvä esimerkki kun se yks tutkija sieltä henkiahieveriin hakattiin, ni semmoset äijät saa pyssyn aika helposti viel pois ja mä en haluais olla siinä tilanteessa jossa mä en kerkee sitä tappia painaa siin kuulusteluhuoneessa, tai jotain sen tyylistä tekemään et joku painais mulle piipun sieraimen. - -

Et sit kun on otettu nää instrumentit pois millä se voi meitä vahingoittaa, ni se ei tarkota sitä, että se ois vaaraton. Se pitää aina tapauskohtaisesti miettiä ja sen takii mä otan aina jos se on semmonen et mä en tunne sitä tai se on jotenkin epäilyttävä, ni kyl mä käyn sanoo, sillon mä oon siellä vintillä, mä oon sillon poliisivankilassa ja siel on sit apuja saatavilla aika nopeesti. Mä teen ehkä

tämmösen esipuhutuksen mikä ei oo sinänsä mikään kuulustelu vaan mä käyn esittäytymässä ja sit tuun myöhemmin. Ja niinku sanottu ni mul ei oo kyl, mä en ikinä oo kohdannu. Ja sit mä mietin sen aseiden mukana pitoo muutenkin, et jos en mä nyt tuu sitte suoraan keikalta ja sitä kautta poliisivankilaan, että on voimankäyttövälineet mukana, mut se, että voisinko mä kuulustelutilanteessa käyttää esimerkiks virka-asetta, ni mun käsittääkseni en. Tulee aika paksu pöytäkirja siitä [, mikäli joutuisin käyttämään asetta kuulustelussa].” (Laari 2019)

Linjanvetoja voimankäyttövälineiden kantamiseen lienee yhtä monta kuin tutkijoitakin. Välineiden käytöstä on olemassa myös poliisilaitoskohtaisia määräyksiä, joita ei niiden salassa pidettävyyden vuoksi käsitellä tässä työssä.

Turvallisuuspäällikkö Hukkanen ei antaisi ehdottomia ohjeistuksia suuntaan tai toiseen liittyen voimankäyttövälineiden käyttöön poliisilaitoksen sisätiloissa. Hukkanen painottaa myös yleisen varautumisen merkitystä koko poliisilaitoksen yleistä turvallisuutta ajatellen.

”Todennäköisesti jonkin verran porukka pitää sitä jatkuvasti mukana ja on varautunu, niin kun tietysti kuulus olla, niin ku meidän ohjeet on, että pitää olla varautunu, että voimankäyttö- ja suojavälineet pitää olla joko saatavilla ihan tai sitten mukana, sitte jos tilanne tulee, myös sisätiloissa. Mut se, että se pitää varmaan ihan harkita, tehdä siinä riskiarviossa. Harkita, että jos sul on voimankäyttö- ja suojavälineet lähellä tai mukana sisätiloissa ku sä työskentelet, niin ku kuuluu olla, et jos siinä ei oo mitään riskiä siinä kuulustelussa, et se on ihan tavallinen, ni miks pitäs niitä sulkeisia pitää, riisua ja ottaa ja pukee uudelleen päälle, sit jättää ase jonneki, missä sä säilytät sitä, kaapissa, aselokerikossa. Niin välttämättä siihen ei semmosta kollektiivista ohjetta voi eikä kannata ehkä antaakaan, että ei koskaan saa pitää. - -

Ja koska eihän siitä oo kysymys, että aseiden käytön edellytyksiä olis tai ei ole siinä kuulustelutilanteessa, vaan nyt on kysymys siitä varautumisesta, minkä Poliisihallitus on velvottanu, että jokaisen poliisimiehen pitää varautua tällaisiin väkivaltaisiin tilanteisiin, sekä ulkona et poliisin toimitiloissa. Ja se voi olla sellanen tilanne, että sitten joutuu menemään auttaa kaveria, että jos täällä on joku jäykkä tilanne tuolla vaikka meidän poliisitalon ulkopuolella, jos on jotain päivystyksiä tai jossakin, että siin joudutaan siihen, tilanne tulee yllättäen. Et sen takia.” (Hukkanen 2019)

Kehityskohteet

Turvallisuuspäällikkö Hukkanen ottaisi sisätiloihin liittyvät turvallisuusasiat vahvemmaksi osaksi päivittäistä johtamista. Hänen mukaansa ulkona työskentelyyn on monenlaisia koulutuksia ja harjoituksia, mutta sisätiloissa tapahtuviin tilanteihin ei ole valmista mallia.

” [Muutos lähtee] Johtamisesta, päivittäisestä johtamisesta. Ja se, niin ku sanoin, ni tää ei oo mukana meidän päivittäises johtamisessa, ja jos taktisen tutkinnan johtaminen keskittyy siihen taktisen tutkinnan johtamiseen, mut ei siihen, et miten se työ tehdään turvallisesti eri vaiheissaan täällä sisällä. Kyllähän porukka saa koulutusta ja taktista koulutusta siihen ulkona työskentelyyn, ja millä tavalla pari, työskennellä ryhmänä, miten kotietsinnät ja muut tehdään, ja miten henkilö otetaan kiinni ja tämmösiä, ja yhteistyö kentän kanssa. Kyl niitä harjotellaan ja tehdään jatkuvasti, mut sit taas täällä sisätiloissa, niin meil ei oo mitään mallia siihen, että miten me toimitaan häiriö-, poikkeustilanteissa kuulustelun yhteydessä. - -

Et nää puuttuu. Sillon puhuttiin, kun alettiin 90-luvulla tätä poliisin kenttätoimintaa vahvasti, ensin tuli johtaminen 80-luvulla Mikkelin pamauksen jälkeen, ja sen jälkeen 90-luvulla tuli tää toimintamallijärjestelmä, jos oot kuullu semmosen. Poliisin taktisia toimintamalleja alettiin harjotella, ihan niin sanotusti proseduurin mukaan alettiin tehdä asioita niin ku nykyään tehdään. Et kaikki taktiikat ja tekniikat tuolla kentällä, et mitä tehdään, miten tehdään, miten mennään portaassa, miten mennään asuntoon ja miten otetaan henkilö kiinni, miten hoidetaan tämmöset vaarallisen henkilön kiinniotot ja muut, miten tämmösissä joukkojenhallintatilanteissa toimitaan. Ne toimintamallijärjestelmät tuli. Ni meiltä puuttuu tutkinnan puolelta tää, ja nimenomaan myöskin täältä sisätiloissa tapahtuvista häiriö- ja poikkeustilanteista, oli ne palo-, pelastus-, turvallisuustilanteita. Meil edelleenki on se, että no, palo-, pelastusturvallisuutta ollaan parin kolmen vuoden aikana, sitä me ollaan nyt harjoteltu, näitä tilanteita. Mut ne toimintamallintajärjestelmät puuttuu, tää, että miten me toimitaan, ja sit nää rakenteet ja nää turvatekniikat on puutteellista täällä.” (Hukkanen 2019)

Hukkasen mielestä tämän tyyppisistä asioista pitäisi laatia ohjeet. Ohjeiden lisäksi näitä erikoistilanteita pitäisi myös järjestelmällisesti harjoitella.

5. TUOTOS: HUONEENTAULU

5.1 Huoneentaulun muodostaminen ja rakenne

Lähdimme muodostamaan haastatteluista saadun datan perusteella yksisivuista ja yksipuolista A4-paperia, joka toimisi työturvallisuusasioiden huoneentauluna taktisille tutkijoille, jotka ovat menossa kohtaamaan asiakasta. Huoneentaulun tarkoituksena on lähinnä otsikkotasolla muistuttaa lukijaansa, millaisia asioita kannattaa ottaa huomioon.

Jaoin huoneentaulun neljään otsikkoon: Selvitä, tiedosta, varaudu, toteuta. Näihin otsikoihin päädyimme toisaalta haastateltujen asiantuntijoiden antamien lausuntojen pohjalta, mutta myös perustuen omiin kokemuksiimme tutkintatoimessa työskentelystä taktisen tutkijan roolissa. Otsikot tässä järjestyksessä luovat luonnollisen jatkumon asiakaskohtaamisen valmistelusta sen toteuttamiseen.

Selvitä

Aina ennen asiakastapaamista pitäisi olla tiedossa, kenen kanssa on tekemisissä. Millaista historiaa asiakkaalla on poliisin kanssa? Onko tiedossa mahdollisesti poliisivastaisuutta? Onko hänellä taustalla esimerkiksi useita väkivaltarikoksia? Tällaisia asioita olisi hyvä selvittää ennen asiakkaan tapaamista. Myös muut mahdolliset läsnäolijat on hyvä selvittää. Onko mukana mm. avustaja, huoltaja, tai tukihenkilö?

Toisaalta kun kuulustelu-aika on sovittu (tai kun kuulusteltava haetaan poliisin säilytystiloista), pitää kuulustelulle olla jokin tila. Tämän tilan ominaisuudet on hyvä selvittää ennen tapaamista. Ovatko kalusteet kiinteitä vai liikuteltavia? Onko tila miten valvottu ja miten valvon asiakasta kuulustelun aikana? Mistä saan tarvittaessa apua? Kuinka, ja mitä reittiä pitkin liikun asiakkaan kanssa tiloihin?

Tiedosta

Kun perusasiat ennen kuulustelua on selvitetty, on aika tehdä niihin perustuva riskianalyysi. Mikä on pahin mahdollinen asia mitä voisi tapahtua? Mikä sen seurauksen todennäköisyys on? Näiden kysymysten vastaukset muodostavat riskin. Tämä riski pitää tiedostaa ja siihen

varautua. Toisaalta on myös hyvä tiedostaa millainen vaikutus jäykillä turvatoimilla on kuulustelutaktiikkaan. Myös omat fyysiset rajat on tiedostettava: Pystynkö tarvittaessa puolustamaan itseäni tai pakenemaan paikalta, jos asiakas käy käsiksi?

Varaudu

Tiedostamisen ja varautumisen välillä on hiuksenhieno ero, ja on kenties makuasia, kuuluuko jotkut toimenpiteet tiedostamisen vai varautumisen alle. Varautumiseen liittyvät asiat ovat kuitenkin tiedostamista konkreettisempia toimenpiteitä. Riskianalyysiin perustuen tulisi miettiä, tarvitseeko paikalle esimerkiksi kuulustelutodistajan. Samoin suojarusteiden ja voimankäyttövälineiden mahdollinen kantaminen tai kantamatta jättäminen olisi hyvä perustua riskianalyysiin ja sitä kautta tietoiseen päätökseen.

Varautumisen alla haluamme myös painottaa asiantuntijahaastatteluissakin ilmi tullutta ”mitä jos” -ajattelua. Sillä tarkoitetaan yllättäviin tilanteisiin varautumista. Yllättävä tilanne voi johtua vaikka aggressiivisesta avustajasta, tai toisaalta kuulustelutilanteen ulkopuolisesta yllättävästä uhkasta.

Toteuta

Kun edelliset, valmistavat toimenpiteet on tehty, on aika itse asiakas kohtaamiseen. Tämän otsikon alla haluamme muistuttaa turva- ja turvallisuustarkastusten mahdollisuuksista ja siitä, että nämä kaksi samankaltaista termiä ovat kuitenkin kaksi eri lakipykäliin perustuvaa asiaa.

Kuulustelun pelisäännöistä on hyvä keskustella asiakkaan kanssa jo etukäteen tai mahdollisesti kuulustelun aikana, jos se on tarpeen. Lisäksi viimeisenä asiana tämän otsikon alla halusimme vielä painottaa, että pahimpaan riskiin varautumisen ei tarvitse olla pois asiakkaan kohtaamisesta ihmisenä. Kuulustelutilanteen ei tarvitse olla korostetun jäykkä ollakseen työturvallinen. Omalla rauhallisella asenteella ja puhumisella pääsee pitkälle.

5.2. Saatu palaute ja yhteenveto

Käytimme muodostamamme huoneentaulun palautekierroksella sekä tutkimukseen haastatelluilla, sekä opiskelukavereillamme. Haastatelluilta keräsimme kommentteja huoneentaulun sisältöön, sekä opiskelukavereilta ja opettajilta ennen kaikkea visuaaliseen ilmeeseen, sekä ymmärrettävyyteen liittyviä asioita.

Palautteen pohjalta tiivistimme huoneentaulua entisestään. Palautekierroksella kävi myös ilmi, ettemme olleet ottaneet työssämme huomioon turvallisuustarkastuksen (poliisilaki 2:12§) ja turvatarkastuksen (poliisilaki 3-luku) välisiä eroja. Tämä korjattiin ja huomioitiin myös huoneentaulun muodostamisessa. Palautteissa huoneentaulua kuvattiin helppolukuiseksi ja selkeäksi. Toisaalta palautteissa kävi ilmi epäily siitä, että vaikka kyseessä on vain yksi A4-paperi, kuinka moni sen todella löytää ja tulostaa näkyville. Vaihtoehtona tulostamisen sijaan voisi olla asettaa huoneentaulu esimerkiksi taktisen tutkijan työpisteen tietokoneen taustakuvaksi, tai erikseen suljettavaksi ponnahdusikkunaksi. Tällä huoneentaulu muistuttaisi päivittäin olemassaolollaan työturvallisuuden perusasioista.

6. YHTEENVETO JA POHDINTAA

6.1. Johtopäätökset ja yhteenveto

Kaikkienensa tämän ja aikaisempien toteutettujen taktisen tutkijan työturvallisuuteen liittyen tutkimusten perusteella voidaan todeta, että aiheeseen liittyy paljon erilaisia näkökulmia. Näihin näkökulmiin luonnollisesti vaikuttavat mm. henkilön virka-asema ja virkaikä. Kokeneempi saattaa joskus ajatella, että kun tähänkään asti ei ole mitään suurempaa vahinkoa käynyt, niin tuskin käy tänäänkään. Toisaalta varautuminen on osittain myös sellainen asia, joka ei näy ulospäin. Kokeneemmalla tutkijalla on luultavasti jo niin vahva rutiini omaan tekemiseensä, ettei varautuminen yllättäviin tilanteissa näy hänen toiminnassaan ulkoisesti mitenkään erityisellä tavalla. Korkeammassa virka-asemassa olevat hoitavat katsovat asioita usein tehtäviensä puolesta ikään kuin ”isommassa kuvassa”.

Toisaalta käytännön ratkaisuja kuitenkin tekee ja toteuttaa nimenomaan ns. suorittava porras, tässä tapauksessa tapausten taktiset tutkijat.

Kuten haastattelututkimukselle tyypillistä on, tämäkään työ ja sen tulokset tai havainnot eivät sinänsä ole valtakunnallisesti yleistettävissä. Kaksi kolmesta haastateltavasta on töissä Helsingin poliisilaitoksella. Kuitenkin tämä tutkimus valottaa niitä mahdollisia eri virka-asemissa olevien näkemyseroja aiheeseen. Herää kysymys, että kuinka paljon nämä organisaation eri tasot, ja niitä edustavat henkilöt keskustelevat keskenään?

Tämän työn valossa ei myöskään mielestämme voida kovinkaan pitkälle määritellä tämänhetkistä turvallisuuskulttuuria ja työturvallisuusasioiden tasoa tutkintatoimessa ympäri Suomea. Toisaalta isossa kuvassa suurempia vahinkoja ei ole käynyt (yksittäistapauksia toki on), ja se tuskin perustuu pelkästään tuuriin. Voidaan siis sanoa, että monia asioita on tähänkin asti tehty oikein.

Voidaan todeta, että tutkintatoimen työturvallisuusasioita käydään sekä Poliisi (AMK) -koulutuksessa, sekä poliisilaitoksien työturvallisuuskoulutuksissa huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi valvonta- ja hälytystoiminnan vastaavia seikkoja. Työpaikoilla nämä tutkintatoimeen liittyvät työturvallisuusasiat ovat oman kokemuksemme myös jokseenkin harvinainen puheenaihe. Toki tämä työturvallisuusasioista keskustelu ja aiheen näkyminen ja kuuluminen työpaikalla olisi oman jatkotutkimuksensa paikka.

Opinnäytteen produkti, huoneentaulu, pyrkii vastaamaan kysymykseen on ”**Mitä työturvallisuusasioita jokaisen taktisen tutkijan tulisi tiedostaa poliisilaitoksen tiloissa tapahtuvissa asiakaskohtaamisissa?**”. Mielestämme olemme pystyneet tämän opinnäytteen myötä vastaamaan tähän kysymykseen kohtuullisen kattavasti. Tietysti aina voisi sukeltaa syvemmälle yksityiskohtiin, mutta se olisi tehnyt tästä työstä huomattavasti vaikeaselkoisemman, sekä vähintään osittain salassa pidettävän, mikäli siihen olisi tullut osaksi poliisin taktisia menetelmiä. Tavoitteenamme oli kuitenkin käsitellä asiaa julkisesti, ja näin olemme nyt tehneet.

Auttaako tämä nyt ketään?

Tämän opinnäytteen myötä toteutettu taktisten tutkijan työturvallisuutta käsittelevä huoneentaulu olisi tuleville harjoittelijoille hyvää materiaalia harjoittelun tutkintajakson ajalle, ja miksei myöhempäänkin työelämään. Huoneentaulun varsin kevyen ja

helppolukuisen rakenteen ansiosta sen voi ripustaa tarvittaessa vaikka jokaisen taktisen tutkijan työpisteelle muistuttamaan perusasioista.

Toisaalta haluamme tällä työllä tuoda myös uudenlaista turvallisuuskulttuuria poliisialalle ja erityisesti tutkintatoimeen. Toivomme, että tämän työn avulla yhä useampi mieltää aktiivisen, tietoisien työturvallisuusajattelun osaksi päivittäistä työelämäänsä. Työmme tuskin on täydellinen, mutta kenties siitä syntyvä keskustelu tai mahdolliset jatkotutkimukset nostavat turvallisuuskulttuuria seuraavalle tasolle. Mielestämme on jopa itseisarvoista, että turvallisuuskulttuuria kehitetään, vaikkei mitään uutta ja mullistavaa suurta uhkakuvaa tai riskitekijää olisikaan näkyvissä. Sillä tavalla saatamme välttyä siltä, että asioita parannetaan vasta sitten kun vahinko on jo tapahtunut.

Esitämme myös työn aikana saadun tiedon valossa, että Poliisiammattikorkeakoulu ottaisi toimitilatyöturvallisuuden ja yleisesti taktisen tutkijan työturvallisuuden osaksi esitutkinnan, ja erityisesti siihen sisältyvän kuulustelujen opetussuunnitelmaa. Lisäksi poliisilaitoksilla olisi hyvä järjestää (lisää) koulutusta erilaisista tutkintatoimen turvallisuusriskeistä. Tämän koulutuksen olisi hyvä sisältää ennen kaikkea myös käytännön harjoituksia, aivan kuten valvonta- ja hälytystoiminnan alla tapahtuu.

6.2. Jatkotutkimuskohteita

Jatkotutkimuskohteita miettiessä voisi helposti tekemäämme opinnäytetyötä viedä pidemmälle. Työmme koskee taktisen tutkijan työturvallisuutta poliisilaitosten tiloissa tapahtuvissa asiakaskohtaamisissa, joten jatkotutkimuksena voisi hyvin olla taktisen tutkijan työturvallisuus asiakaskohtaamisissa poliisilaitosten ulkopuolella.

Yksityiskohtaisempi työ työturvallisuudesta poliisilaitosten tiloissa voisi myös olla tarpeen. Tällaisen työn voisi toteuttaa salassa pidettävänä, joten silloin poliisilaitosten infrastruktuuria, työturvallisuusohjeita ja taktisia menetelmiä voitaisiin käsitellä yksityiskohtaisemmin. Työ voisi olla suoraan jonkun poliisilaitoksen tilaama.

Tutkintatoimen turvallisuuskulttuuria voisi tutkia syvemmin. Samoin jonkinlainen kehittämistutkimus turvallisuuskulttuuriin liittyvästä opetuksesta Poliisiammattikorkeakoulun Poliisi (AMK) -koulutuksessa olisi kehittäväää.

Tomi Variksen (2017) opinnäytteessä vajaa kolmannes vastanneista oli edellisen vuoden aikana kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa työssään. Missä tahansa muussa työpaikassa vajaan kolmanneksen kokema väkivalta tai sen uhka olisi vähintäänkin hälyttävää. Olisi hyvä tehdä laajempaa ja syväluotaavampaa tutkimusta siitä, kuinka paljon tutkintatoimessa kohdataan väkivaltaa ja sen uhkaa valtakunnallisesti, ja miten näitä asioita voitaisiin torjua tehokkaammin.

6.3. Pohdintaa

Kuten tämän työn johdannossa kerroimme, niin saimme idean opinnäytetyöhömmemme ollessamme työharjoittelussa Helsingin poliisilaitoksen tutkintatoimessa, päivittäisrikostutkinnassa. Aluksi mietimme toistakin aihetta työellemme, mutta nopeasti kävi ilmi, että sen työn suhteen seinä nousi nopeasti vastaan, emmekä edes saaneet lupaa päällystötasolta. Onni onnettomuudessa, sillä tämän opinnäytetyön, minkä olemme nyt tehneet, tekeminen on ollut erittäin antoisaa ja myös oman ammattitaidon kehittämistä.

Prosessin aikana emme kokeneet suuria vastoinkäymisiä, tai ongelmia. Lähdimme liikkeelle työsuunnitelman sekä sisällysluettelon luonnoksen tekemisellä, jonka jälkeen oli helppo jakaa työtaakka tasaiseksi molemmille tekijöille. Aikataulutus oli aluksi optimistinen, ja sitä jouduttiin venyttämään työn edetessä. Ohjeena tuleville harjoittelijoille ja opiskelijoille neuvoisimmekin, ettei kannata suhtautua omaan jaksamiseensa liian optimistisesti. Vaikka työpäivän jälkeen jäisikin vuorokauteen vielä joitain tunteja ”vapaa-aikaa”, voi olla, ettei jaksaminen tai motivaatio ole korkeimmillaan. Opinnäytteen työstäminen kun käy varsin hyvin työstä. Omalta osaltamme opinnäytteen työstäminen alkoi tosiasiallisesti vasta, kun palasimme työharjoittelusta takaisin koululle elokuun alussa 2019.

Tämä opinnäyte oli meille molemmille ensimmäinen askel tutkimuksen ja opinnäytteiden maailmaan, kun kummallaan meistä ei ole aikaisempaa korkeakoulututkintoa. Iloksemme huomasimme, että vaikka tällaisessa hommassa työmaata riittääkin, ei kyse ole raketitieteestä. Alussa määrittelimme työn tekemisen lähtökohdista SWOT-analyysin. Siinä mainitut heikkoudet osoittautuivat osin aiheellisiksi, kun todella asumme eri kaupungeissa ja elämme koulua lukuun ottamatta muutoin varsin erilaisia, joskin kumpikin hektisiä elämäntilanteita.

Projektin alussa onnistuimme hyvin jakamaan keskenämme työn eri osa-alueet toisillemme tasapuolisesti, sekä molempien vahvuuksia tukevasti. Projektin alku oli oikeastaan se vaikein asia, sillä emme tosiaan olleet aikaisemmin tehneet vastaavaa työtä ja sen mukana oli vaikea hahmottaa ja suunnitella mistä kannattaisi lähteä liikkeelle ja mikä on olennaista, mikä ei. Alun jälkeen emme kokeneet projektin aikana suuria vaikeuksia aineiston ja lähteiden löytämisen suhteen, vaan meillä oli selvä kuva mielessämme, mitä haluamme työssä tuoda ilmi ja mistä tämän tiedon löydämme.

Opinnäyteprojekti antoi hyvät valmiudet tulevaisuutta varten tämänlaiseen projektityöskentelyyn, jos päädymme jatkokouluttautumaan ja tekemään tämän seurauksena esimerkiksi uutta opinnäytettä. Seuraavalla kerralla olisi varmasti nopeampaa suunnitella ja hahmotella työtä, sekä olisi valmiiksi kokemusta, miten ja mistä kannattaa lähteä liikkeelle. Poliisihallinnossa on myös mahdollista päätyä monenlaisen projektityöskentelyn pariin. Tällaiseen työskentelyyn uskomme myös saaneemme valmiuksia tämän opinnäytteen työstämisen ansiosta.

Lähdimme tekemään alun perin toiminnallista opinnäytettä ajatellen, että pääfokus olisi ennen kaikkea huoneentaulun, eli työn produktin, muodostamisessa. Kuitenkin työhön muodostui ikään kuin varkain ihan kunnollisen laadullisen tutkimuksen elementtejä, tuoden omat (mielekkäät) haasteensa. Tämä oli myös työn suurin rasite. Teimme paljon työtä kuin olisimme tehneet laadullista tutkimusta, vaikka siitä tässä työssä ei ole kyse. Ensisijaisena tavoitteena oli tehdä laadukas tuote, eli tämän työn produkti, liitteenä oleva huoneentaulu. Ensimmäisenä liitteenä olevasta haastattelurungosta myös näkee, että olemme lähteneet hakemaan vastauksia sellaisiin tutkimuskysymyksiin, joilla ei ole työn ensisijaisen tavoitteen, eli produktin luomisen, kannalta olennaista merkitystä. Mikäli emme olisi osanneet rajata aihetta prosessin alussa tarpeeksi kapeaksi, olisi tämä sekaannus toiminnallisen opinnäytteen ja laadullisen tutkimuksen välillä saattanut nousta ylivoimaiseksi haasteeksi korjata jälkeinpäin.

Saadaksemme työllemme uskottavuutta ja luotettavuutta, niin haastattelimme poliisiorganisaatiossa eritasoisissa rooleissa työskenteleviä kokeneita poliisimiehiä. Näiden haastattelujen avulla saimme erittäin hyvän kuvan tämän hetkisestä työturvallisuustilanteesta tutkintatoimessa, ja siitä miten eri työnkuvan omaavat poliisimiehet suhtautuvat ja näkevät työturvallisuuden omassa työssään. Halusimme nostaa haastattelusta mahdollisimman paljon suorita olennaisia lainauksia, jotta asiantuntijoiden näkemykset välittyisivät lukijalle mahdollisimman muuttumattomana. Tästä syystä myöskin litterointi toteutettiin puhekielisenä. Jälkeinpäin arvioiden nämä haastattelut ja niistä saatu

kokemusperäinen tieto näkemykset, sekä niiden hyödyntäminen onnistuivat tämän opinnäytteen osa-alueista kenties parhaiten.

Puhekielisten litterointien ongelmana kuitenkin on, että sitaatit ovat vaikealukuisempia. Jos päädyimme jatkossa tutkimustyön pariin, harkitsemme varmasti mahdollisia litterointiratkaisuja useamman kerran. Voi myös olla, että haastateltavan itsensä mielestä ei ole kovin mairittelevaa lukea omia lausuntojaan täysin puhekielisenä. Tavallaan täytyy elää toisaalta tutkimuksen luotettavuuden (mitä tarkempi, sitä luotettavampi) ja toisaalta helppolukuisuuden ja ymmärrettävyyden välillä.

Yhteiskunnallinen merkitys

Tämän opinnäytetyöprosessin aikana tapahtui mm. Porvoon poliisiampumiset 25.8.2019, sekä aineiston analysointivaiheen loppusuoralla, melkoisen lyhyen ajan jälkeen, Porvoon tapahtumista Tampereen Kalevassa mies oli nostanut aseensa poliisia kohti 5.9.2019. Poliisiin kohdistunut väkivalta on lisääntynyt Suomessa. Tämä opinnäyte ei ota kantaa miten poliisin pitäisi instituutiona reagoida lisääntyneeseen väkivaltaan, eikä varsinkaan ongelman juurisyihin. Kuitenkin lienee selvää, että lisääntyneen väkivallan myötä kaikessa poliisitoiminnassa tulee yhä enemmän ja enemmän painottaa työturvallisuusasioita.

Poliisin työturvallisuusasiat näkyvät mediassa tämän tästä mm. Poliisihallituksen investointina erilaisten työturvallisuutta parantaviin välineisiin. Tämä mediahuomio ja nämä investoinnit keskittyvät pääasiassa, jollei täysin, kenttätoimintaan. Jos tämän opinnäytteen myötä edes jollain poliisiasemalla jonkin tutkintaryhmän taukokuoneessa puhutaan edes pari sanaa taktisen tutkijan varautumiseen liittyvistä asioista, olemme jossain määrin onnistuneita.

Jos tahdot rauhaa, valmistaudu sotaan

Iso laiva kääntyy hitaasti. Poliisin kaltaisen turvallisuusviranomaisen on kuitenkin pystyttävä tarvittaessa muuttamaan toimintamallejaan nopeallakin aikataululla, ja kouluttamaan uudet toimintamallit tehokkaasti henkilöstölle. Tuntuu siltä, että kaikista tehokkain tämä prosessi on vasta silloin, kun jotain on jo mennyt katastrofaalisesti pieleen. Emme varsinaisesti halua maalata pirtuja seinille, mutta tätä työtä tehdessä meille heräsi myös ajatus: Koska tapahtuu seuraava poliisin tai muun läsnä olevan vakava

loukkaantuminen tai kuolema esimerkiksi sen takia, että taktinen tutkija ei suorittanut poliisilaitokselle saapuvalla henkilöllä turvallisuustarkastusta? Ja pitääkö sen tapahtua, ennen kuin tutkintatoimen ja poliisilaitoksen toimitilaturvallisuuteen kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota?

Työmme kulki opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa pitkään työnimellä ”Jos tahdot rauhaa, valmistaudu sotaan”. Vaikka tämä sanonta ei välttämättä sovi ns. tavalliseen elämään ja päivittäiseen valtakunnan- ja kunnanpolitiikkaan (tai ainakin siitä sopii esittää asiallista kritiikkiä, jos siihen suuntaan lähdetään soveltamaan), sopii se mielestämme varsin hyvin päivittäiseen poliisitoimintaan, niin valvonta- ja hälytyssektorilla, kuin tutkintayksiköissäkin. Tuskin kukaan poliisihallinnossa toivoo konflikteja, ”kovia keikkoja”, tai vaikeita ja uhkaavia asiakkaita. Siitä huolimatta meidän pitäisi organisaationa olla valmiita lähes kaikkiin mahdollisiin uhkaskenaarioihin. Uskomme, että poliisi henkilöstöineen pystyy säilyttämään palveluperiaatteensa vahvana, siten että kohtaamme kaikki asiakkaamme ihmisinä, ja samaan aikaan näitä ihmisiä pelkäämättä varautua erilaisiin ja alati uudistuviin uhkakuviin.

LÄHTEET

- Airaksinen, Tiina & Vilkka, Hanna 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki, Tammi.
- da Silva Gonçalves, Kalle 2019: Tutkinnanjohtaja Helsingin poliisilaitoksessa. Haastattelu 26.8.2019.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Kuudes painos. Tampere, Vastapaino.
- Eteläpää, Mikko 2010: Havaintoja poliisin säilytystiloista. Artikkelikokoomateoksessa: Eduskunnan oikeusasiamies 90. Helsinki, Eduskunnan oikeusasiamies, 2010. s. 202–220.
- Hakala, Juha T. 2004: Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki, Gaudeamus
- Hukkanen, Veli 2019: Helsingin poliisilaitoksen turvallisuuspäällikkö. Haastattelu 9.8.2019
- Iltä-Sanomat 2016: Poliisi pahoinpideltiin törkeästi Helsingin vankilassa. Luettavissa <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000001112314.html>. Luettu 10.8.2019.
- Laakso, Aapo 2017: Poliisi kohtaa väkivaltaa keskimäärin neljä kertaa päivässä – Suurin osa tapauksista kuitataan sakoilla. Aamulehden artikkeli, jossa viitataan PolStatin tilastoihin. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/uutiset/suurin-osa-poliisiin-kohdistuvasta-vakivallasta-kuitataan-sakoilla-200400321>. Luettu 10.8.2019.
- Laari, Kari 2019: Poliisiammattikorkeakoulun opettaja. Haastattelu 29.8.2019
- Lahtinen, Otto 2017: Kuulustelun työturvallisuus – näkökulmia Oulun poliisilaitokselta. Poliisiammattikorkeakoulu, AMK-opinnäyte.
- Merleau-Ponty, Maurice 1945: Phenomenology of Perception. Kääntänyt Donald Landes 2013. Milton Park, Routledge & Kegan Paul.
- Reiman Teemu, Pietikäinen Elina, Oedewald Pia 2008: Turvallisuuskulttuuri – Teoria ja arviointi. Helsinki, Edita Prima oy.
- Rikander, Henri 2019: Custos publicus gladium frustra non fert - empiirinen tutkimus poliisin voimankäytöstä ja poliisin kohtaamasta väkivallasta. Itä-Suomen yliopisto, väitöskirja.

Saloheimo, Jorma 2016: Työturvallisuus – Perusteet, vastuu ja oikeusturva. Kolmas painos. Helsinki, Talentum Pro.

Santanen, Niklas 2016: Kuulustelutilojen työturvallisuus tutkijan näkökulmasta – fokuksessa Rauman poliisiasema. Poliisiammattikorkeakoulu, AMK-opinnäyte.

Savonia-ammattikorkeakoulu: Ennakoi väkivaltaa työssä. Luettavissa: <http://ennakoivakivaltaa.savonia.fi/lainsaadanto/laki3.html>. Luettu 14.8.2019.

Sironen Tuomas 2018: Poliisilaitoksen kokemuksesta oppimisen nykytila työturvallisuuden ja taktiikan osa-alueilla. Laurea-ammattikorkeakoulu, AMK-opinnäyte.

Työsuojeluhallinto 2015: Riskien hallinta. Luettavissa: <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/vaarojen-arviointi/riskien-hallinta>. Luettu 24.8.2019

Työturvallisuuskeskus: Turvallinen ja terveellinen työ varmistetaan työsuojelulla. Luettavissa https://ttk.fi/tyoturvaluisuus_ja_tyosuojelu. Luettu 24.8.2019.

Varis, Tomi 2017: Poliisiin tutkinnassa kohtaama väkivalta. Poliisiammattikorkeakoulu, AMK-opinnäyte.

Vilka, Hanna 2005: Tutkimusmetodeja ammatilliselle kentälle. Luettavissa: <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/tutki-ja-kehitt%3%A4.pdf>. Luettu 10.8.2019.

Vilka, Hanna: Tutkimusmetodeja ammatilliselle kentälle

LIITTEET

Liite 1 – Teemahaastattelurunko

- **Kuinka taktisen tutkijan työturvallisuusasiat näkyvät omassa roolissasi?**

Onko ollut ”läheltä piti” -tilanteita?

- **Työnohjauksesta**

Tapahtuuko työnohjausta / näkökulmaero työnjohdon ja suorittavan portaan välillä

-**Turvallisuuskulttuuri**

Millainen on vallitseva turvallisuuskulttuuri? Entä arvot ja asenteet?

- **Ohjeistukset ja koulutus**

miten näitä asioita opetetaan ja miten pitäisi opettaa?

- **Voimankäyttövälineet ja niiden käytön edellytykset**

- **Mitä kehitettävää**

Yksilön tasolla, työnohjauksessa, laitoksen tasolla.

- **Mitä työturvallisuusasioita jokaisen taktisen tutkijan tulisi tiedostaa poliisilaitoksen tiloissa tapahtuvissa asiakaskohtaamisissa?**

Menossa asiakaskohtaamiseen?
Huolehdi omasta ja kaverin työturvallisuudesta, tee riskiarvio!

Selvitä

TAUSTAT:
väkivalta/päihde?
Onko poliisivastainen?

TOIMITILA: Liikuteltavat vai kiinteät kalusteet? Valvonta ja avunsaanti? Reitti ja liikkuminen?

Onko mukana muita henkilöitä, esim avustaja, huoltaja?

Tiedosta

RISKIANALYYSI:
Pahin seuraus suhteessa sen todennäköisyyteen =
RISKI

Työturvallisuus vs. kuulustelutaktiikka:
Jäykemmät turvatoimet =
jäykempi kuulustelu

Omat fyysiset rajasi

Varaudu

Tarvitsenko kuulustelutodistajan?

Tarvitsenko voimankäyttövälineitä?
HUOM: Aseenkäytön edellytykset?

MITÄ JOS / +1 -ajattelu: ESIM.
Häiritsevän avustajan poistaminen tai muu ulkopuolinen häiriö kuulusteluun.

Toteuta

Turvataarkastus Poll 3-luku & Turvallisuustarkastus Poll 2:12
Myös AO/TOD/MUU –asemassa oleville!

Pelissäännöistä voi keskustella kaikkien kanssa jo ennen kuulustelun alkua

Työturvallisuuden ei tarvitse tarkoittaa jäykkyyttä!